

ODSJEK: POLITOLOGIJA, MEĐUNARODNI ODNOŠI I DIPLOMATIJA

**GEOPOLITIKA SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA I
NARODNE REPUBLIKE KINE U 21. STOLJEĆU
-magistarski rad-**

Kandidat
Dino Husić
Broj indexa: 1000/II-Pir

Mentor
Prof. dr. Nerzuk Ćurak

Sarajevo, Septembar 2021.

Prilozi

Karta 1: Politička karta Centralne Azije	28
Karta 2: Južno kinesko more	34
Karta 3: Azijsko-pacifička regija	38
Karta 4: Geografski položaj Tajvana	43
Karta 5: Incijativa Pojas i put	53
Tabela 1: Usporedba vojnih kapaciteta za 2020. godinu	48

SADRŽAJ

Prilozi	2
I Uvod.....	5
1.1 Ključni pojmovi.....	6
1.1.1 Kritička geopolitika.....	6
1.1.2 Geostrategija.....	9
1.1.3 Geoekonomija	9
1.1.4 Nacionalni interes.....	10
1.1.5 Sigurnosna dilema.....	11
1.2 Osnov za teorijski okvir	12
1.2.1 Realizam i neorealizam	12
1.2.2 Teorija ravnoteže moći.....	15
II Metodološki okvir rada.....	17
2.1 Problem istraživanja	17
2.2 Predmet istraživanja	17
2.3 Ciljevi istraživanja.....	17
2.4 Sistem hipoteza	17
2.4.1 Generalna hipoteza	17
2.4.2. Pomoćne hipoteze	17
2.6 Sistem indikatora.....	18
2.7 Način istraživanja	18
2.8 Područje istraživanja i vremenski period izrade.....	18
2.9 Naučna i društvena opravdanost izrade rada	18
III Strategije američkih predsjednika prema Kini u 21. stoljeću.....	20
3.1 George W. Bush	20
3.2 Barack Obama	21
3.3 Donald Trump	24
IV Odnos Sjedinjenih Američkih Država i Narodne Republike Kine u Centralnoj Aziji	27
4.1 Interesi i mogućnosti Kine u Centralnoj Aziji	29
4.2 Pozicija Sjedinjenih Američkih Država u Centralnoj Aziji	31
4.3. Budućnost Sjedinjenih Američkih Država u Centralnoj Aziji	32

V Južno kinesko more	34
5.1. Geostrateški interesi	35
VI SAD i Narodna Republika Kina u Azijsko-pacifičkoj regiji	38
6.1 SAD u Azijsko-pacifičkoj regiji.....	38
6.2 Kina u Azijsko-pacifičkoj regiji.....	39
6.3 Budućnost kinesko-američkih odnosa u azijsko-pacifičkoj regiji.....	41
6.4 Tajvan.....	42
6.4.1 Historijski pregled	43
6.4.2 Pozicija Sjedinjenih Američkih Država	44
6.4.3 Pozicija Narodne Republike Kine	45
6.4.4 Mogučnost izbjivanja otvorenog sukoba.....	46
VII Odnos vojne moći SAD-Kina	48
7.1 Trenutne i buduće vojne projekcije Kine	49
VIII Kineska inicijativa „Pojas i put“	53
8.1. Geostrateški interesi Kine	54
8.2 Izvori finansiranja incijative.....	55
8.3 Kritika na inicijativu.....	56
IX Završno poglavlje.....	57
9.1 Provjera generalne i pomoćnih hipoteza	57
9.2 Zaključak	58
Literatura	61

I Uvod

U 21. stoljeću svjedoci smo progresivnog rasta rivalstva između Sjedinjenih Američkih država i Narodne Republike Kine. Rast kineske ekonomije, njeno članstvo u međunarodnim organizacijama kao i kapitalne kineske investicije na svjetskom tržištu dovele su Kinu u položaj jedne od najmoćnijih i dominantnijih sila na svijetu. Uprkos tome, u poslijednje vrijeme kineska ekonomija bilježi usporen rast u odnosu na prethodni period. Kina je svoj međunarodni ugled u potpunosti promijenila. Kina sada aktivno učestvuje u više dijelova svijeta i pored svoje glavne agende „mirnog rasta“ pokazuje da je spremna upotrijebiti силу тамо где су њихови nacionalni interesi угрожени. Sjedinjene Američke Države, koje su u 21. stoljeće ušle kao najdominantnija svjetska sila, imale su problema u artikulisanju stavova i politika prema Kini, tako da ne čude stalne promjene koje su se događale tokom nekoliko predsjedničkih mandata, a koje su obrađene u ovom radu. U zavisnosti od teme i nacionalnih interesa, SAD i Kina se posmatraju i kao partneri, ali i kao veliki međusobni rivali. Moguće je nabrojati nekoliko bitnih razlika u mišljenima i nacionalnim interesima između SAD-a i Kine. Među prvima je svakako azijsko-pacifička regija, gdje SAD ima veliki interes, a gdje su tokom godina izgradili моћну mrežu saveznika koja je omogućila stabilno i jako prisustvo SAD-a u toj regiji. I zaista veoma dugo, SAD i njeni saveznici poput Japana, Australije i Indije nisu imali konkurenta u toj regiji, sve do početka 21. stoljeća kada Kina počinje da ulaže veliki novac u modernizaciju vlastitih pomorskih kapaciteta. Pored ove regije, SAD su oprezne i prema kineskom projektu „*One belt one road*“ u prijevodu „Jedan pojas jedan put“ ili skraćeno „Pojas i put“. Cilj tog projekta je povezivanja Azije s Afrikom i Evropom kopnenim i pomorskim mrežama duž šest koridora s ciljem poboljšanja regionalne integracije, povećanja trgovine i poticanja ekonomskog rasta. Međutim za samu SAD ovaj projekat predstavlja direktno suprotstavljanje u njihovim zonama utjecaja. Centralna Azija, kinesko-pakistanski ekonomski koridor, Južno kinesko more, povećana kineska ulaganja u vlastite vojne kapacitete, kinesko širenje zona utjecaja u Aziji, ali i svijetu – sve su to teme koje SAD i Kina posmatraju kroz drugačije geopolitičke prizme koje nužno moraju dovesti ove dvije države u stanje geopolitičkog nadmudrivanja, prije svega u Azijsko-pacifičkoj regiji, ali i na svjetskoj geopolitičkoj sceni.

Strateški interesi ove dvije zemlje su raznoliki te je cilj ovog rada upravo približavanje njihovog odnosa na svjetskoj razini.

Kako bi što bolje približio ovaj odnos, moj fokus će biti na predstavljanju i komparaciji geopolitičkih interesa ove dvije zemlje na globalnom nivou, ali sa posebnim fokusom na Aziju i Pacifik, gdje se prema mom mišljenju vodi i najbitnija geopolitička bitka između SAD-a i Kine koja će odrediti budućnost njihovih odnosa.

1.1 Ključni pojmovi

1.1.1 Kritička geopolitika

Kritička geopolitika prevazilazi nivo realističkih pretpostavki koje stoje u osnovi geopolitičke teorije. Umjesto toga ona pruža način kritike geopolitičke teorije uključivanjem određenih aspekata konstruktivizma kako bi utemeljila političku analizu u stvarnosti društvene konstrukcije našeg svijeta. Međutim, za razliku od konstruktivizma, kritička geopolitika, državu ne posmatra samo kao određeni entitet, već ona propituje kako i zašto su strukture poput politike i međunarodnih odnosa međusobno povezane. Dalby i Toal su kritičku geopolitiku okarakterizirali da je „nastala iz rada mnogih naučnika iz oblasti geografije i međunarodnih odnosa koji su ... pokušali da istraže geopolitiku kao društvenu, kulturnu i političku praksu, a ne kao manifestnu i čitljivu stvarnost svjetske politike“ (Dalby i Ó Tuathail, 1998: 19). Nakon toga, Dalby je iznio argument o tome kako kritička geopolitika može funkcionalisati kao analitički okvir: „Umjesto jednog analitičkog ili metodološkog napora, kritička geopolitika obuhvata različite načine raspakivanja geografskih pretpostavki u politici ... dovodi u pitanje zdrav razum i "moderne" pretpostavke da su nacionalni identiteti i države koje upravljaju stanovništvom neophodno polazište i za raspravu o politici i naučnoj analizi“ (Dalby i Ó Tuathail, 1998: 51).

Dalby i Toal iznose pet glavnih argumenata kojima se kritička geopolitika želi pozabaviti, a za koje tvrde da su bili pod utjecajem „raznih postmodernizama“ (Dalby i Ó Tuathail, 1998).

Prvi argument je da geopolitika nije samo „specifična škola državništva“, već da se može shvatiti u smislu prostornih praksi, „tj. materijalnog, ali i predstavljanja samog državništva“. Stoga se kritičko istraživanje geopolitike „mora temeljiti na određenoj kulturnoj mitologiji države.“ (Dalby i Ó Tuathail, 1998).

To znači da je država ta koja sama po sebi uključuje stvaranje nacionalnog identiteta, uspostavljanje granica prema unutra i prema vani i pretvara različita mjesta u „unitarni unutrašnji prostor“, što predstavlja geopolitički čin kojeg kao takvog treba prepoznati (Dalby i Ó Tuathail, 1998).

Drugi argument je da kritička geopolitika posebnu pažnju posvećuje „praksi crtanja granica i učincima koje karakterišu svakodnevni život država“ (Dalby i Ó Tuathail, 1998). Oni tvrde da je praktikovanje kritičke geopolitike akt istraživanja kako se specifične „konceptualne prostorne promjene identiteta, nacije i opasnosti manifestuju u pejzažima država“ i kako određene političke, društvene i „fizičke geografije“ stvaraju i održavaju razumjevanje „sebe i drugog, sigurnosti i opasnosti, blizine i udaljenosti, ravnodušnosti i odgovornosti“ (Dalby i Ó Tuathail, 1998).

Treći argument koji su iznijeli je da kritička geopolitika nije singularnost, već pluralnost koja se odnosi na kolekciju predstavničkih praksi koje su „razbacane“ po društvima. Oni tu navode praktičnu, formalnu i popularnu geopolitiku. U praktičnu geopolitiku spada vanjska politika, birokratija i političke institucije; u formalnu geopolitiku spada strateški instituti, istraživački centri i akademija; u popularnu geopolitiku spada masovni mediji, kinematografija i romani. (Dalby i Ó Tuathail, 1998).

Četvrti argument je da praksa proučavanja geopolitike ne može biti politički neutralan čin. Cilj kritičke geopolitičke analize je suprotstaviti se mitu da je objektivnost moguća, što je uobičajena tema u historiji geopolitike, a umjesto toga tvrdi da je kritička geopolitika interpretacija „smještenog znanja“. To je ideja da svi oblici znanja odražavaju posebne uvjete u kojima se proizvode, a na nekoj razini odražavaju društveni identitet i socijalnu lokaciju proizvođača znanja (Dalby i Ó Tuathail, 1998). Kritička geopolitika tvrdi da je geopolitičko rezonovanje kontekstualno smješteno i nije objektivni oblik prosuđivanja.

Peti i posljednji argument je da kritička geopolitika nastoji teoretizirati šire „socio-prostorne i tehnolo-teritorijalne“ okolnosti i korištenje konceptualizirajuće geopolitike kao „smješteno prosuđivanje“ (Dalby i Ó Tuathail, 1998). Pojednostavljeno rečeno, kritička geopolitika se bavi odnosom država prema svom društvu i tehnološkim mrežama te njihovim odnosom prema teritorijalnosti.

Razlike između formalne i praktične geopolitike bila je važna u nedavnoj geografskoj nauci. Donedavno je većina ljudi gotovo u potpunosti povezivala riječ geopolitika sa formalnom geopolitikom. To je izum geopolitičkih modela koji se temelje na geografskim orijentacijama različitih država i njihovoj relativnoj globalnoj lokaciji. Poznati primjer toga je Mackinderov model globalnog „Heartlanda“ koji je ponovo oživio u člancima koji se odnose na savremenu Kinu, a naročito u djelima od strane pisaca poput Kaplana i Yeea (Agnew, 2010). Klasifikacija poput pomorska sila ili kopnena sila se smatra posebno važnom u pokretanju međunarodnih odnosa.

Izraz geopolitika, međutim, može se redefinisati u svrhu proučavanja praktičnog geopolitičkog zaključivanja država i drugih aktera u svjetskoj politici. Izraz „kritička geopolitika“ se primjenjuje na one napore koji pokazuju kako geopolitičke pretpostavke ulaze u načine na koje političke elite i stanovništvo vide svoje mjesto u svijetu. Na primjer, snažna premisa savremene kritičke geopolitike je način na koji se povlače stroge granice između onoga što je „unutra“ i onoga što je „izvan“ određene države i kako ova kartografija utiče na strukturiranje političkih identiteta i definiranje materijalnih interesa. Putem tih granica posmatraju se mesta onako kako se uklapaju u globalne šeme sigurnosnih interesa i obaveza i kako oni zauzvrat odražavaju „nacionalne interese i identitete“. Geopolitika se bavi stvaranjem slike kontrole i postojanosti nad globalnom prostornošću koja je uvijek potencijalno u pokretu (Agnew, 2010). Dva pojma „kritična“ i „geopolitika“ nelagodno stoje zajedno. Prvi pojam označava sumnju u državnu vlast općenito, a posebno na državotvorni centrizam. Drugi je prisno povezan sa *raison d'état* (razlog stanja). No, kako se danas često primjećuje, svjetsku politiku sve više pokreću nedržavni akteri, od agencija za kreditni rejting do filantropskih nevladinih organizacija i multinacionalnih korporacija. Tako da u korištenju riječi geopolitika postoji određena opasnost od reprodukcije upravo državnog centralizma koji se i nalazi pod kritikom (Agnew, 2001). Kritička geopolitika usmjerava pažnju na to kako se će kombiniranje vizualne slike (posebno karte), jezika (politička retorika) i političke učinkovitosti (ekonomski i političke prakse vezane uz npr. valute i razmještaje vojnih formacija) proizvesti geopolitičke diskurse koje informišu vanjsku politiku i potiču promjene, dok se različite strane prilagođavaju novim ili evoluirajućim diskursima (Agnew, 2001). Iz ove perspektive može se posmatrati sukob između trenutne svjetske politike i kineske percepcije o tome kako se Kina uklapa ili osporava tu percepciju i pravila.

Iz kritičke geopolitičke perspektive, Kina nije samo „sljedeći“ hegemon na skali svjetskih sila koji se kreću gore-dolje prema globalnoj državnoj hijerarhiji. Kina zapravo donosi svoj doprinos igri, čime će dobiti mnogo veći fokus nego što je to ranije bio slučaj, a posebno u kritičkoj geopolitici i političkoj geografiji generalno (Agnew, 2010).

1.1.2 Geostrategija

Izraz „geostrategija“ prvi je upotrijebio Frederick L. Schuman u svom članku „Naučimo našu geopolitiku“ iz 1942. godine. Bio je to prijevod njemačkog izraza „Wehrgeopolitik“ koji je koristio njemački geostrateg Karl Haushofer (Yann Picand, 2021). Moderniju i noviju definiciju dao je Zbigniew Brzezinski.

Riječi geopolitičke, strateške i geostrateške koriste se za prenošenje sljedećih značenja: geopolitički odražava kombinaciju geografskih i političkih faktora koji određuju stanje države ili regije i naglašavajući utjecaj geografije na politiku; strateški se odnosi na sveobuhvatnu i planiranu primjenu mjera za postizanje centralnog cilja ili na vitalna dobra od vojnog značaja; i geostrateška spaja strateško razmatranje sa geopolitičkim (Brzezinski, 1986). Kao nauka ili politička praksa zasnovana na nauci, geostrategija koristi činjenične i empirijske analize (Jones, 1999). Geostrateške koncepcije koje proizlaze iz teorije su osnova za vanjsku i međunarodne politiku, a one su historijski stecene ili naslijedene, zavisno od države. Geostrategija lokacije uključuje riječne doline, unutrašnje more, svjetski okean, svjetski otok itd (Jencks, 2011).

1.1.3 Geoekonomija

Geoekonomija je proučavanje prostornih, vremenskih i političkih aspekata ekonomije i resursa. Međutim, ne postoji široko prihvaćena pojedinačna definicija geoekonomije koja se razlikuje od geopolitike (Petsinger, 2020). Razlikovanje geoekonomije odvojeno od geopolitike često se pripisuje Edwardu Luttwaku, američkom strategu i vojnom savjetniku (Luttwak, 1990). Države se uključuju u geoekonomsko takmičenje kroz pomaganje ili usmjeravanje domaćih privatnih kompanija ili direktnim djelovanjem suprotstavljanjem stranim komercijalnim interesima. Države pomažu privatnim subjektima pružanjem podrške, istraživanjem, ulaganjem sa visokim rizikom u inozemstvo i pretjeranim ulaganjem u proizvodnju radi prisiljavanja na tržišni udio. Tačnije, države nameću poreze i kvote na strane proizvode, pojačavaju regulatorne ili prikrivene prepreke uvozu, subvencioniraju izvoz, pokreću nacionalne tehnološke programe i

prikupljaju ekonomsku i tehnološki inteligenciju (Luttwak, 1999). Prema Luttwaku, ofanzivno oružje je važno u geoekonomiji, jer se zapravo i radi o ekonomskom ratu. Nadalje, najvažnije oružje u tom smislu su istraživanje i razvoj koji su sponzorisani od strane države.

“Baš kao što u ratu topništvo vatrom osvaja teritorij koji pješadija tada može zauzeti, ovdje je cilj osvojiti industrije budućnosti postizanjem tehnološke superiornosti” (Luttwak, 1999; 8).

1.1.4 Nacionalni interes

„Koncept nacionalnog interesa sličan je u dva aspekta „velikim općenitostima“ ustava, kao što su opća dobrobit i pošteni postupak. Sadrži preostalo značenje svojstveno samom konceptu, ali izvan ovih minimalnih zahtjeva njegov sadržaj može pokrenuti čitavu paletu značenja koja su logički kompatibilna sa njim. Taj je sadržaj određen političkom tradicijom i ukupnim kulturnim kontekstom u kojem narod formulira svoju vanjsku politiku. Koncept nacionalnog interesa tada sadrži dva elementa, onaj koji je logički potreban i u tom smislu neophodan, i onaj koji je promjenljiv i određen okolnostima“ (Morgenthau H. J., 1952: 972). U realizmu, nacije se ne mogu osloniti na dobre namjere državnika u međunarodnoj politici. Države žele da slijede svoj vlastiti interes u međunarodnoj areni, a vanjske politike svake države ponaosob historijski se razlikuju. Svako razdoblje ima svoje specifične političke i kulturne karakteristike. Kao što je Morgenthau formulisao, interes nacije je dinamičan, formiran od dva elementa, jednog koji je logičan i očit, i drugog koji je dinamičan i pod utjecajem nekoliko faktora koji zahtijevaju veću dozu pažnje i analize. Prema neorealizmu, prvi element nacionalnog interesa mogao bi predstavljati opstanak i sigurnost države, dok na drugi utjecaj utječe struktura sistema međunarodne politike. Unutar sistema, ponašanje država, koje se percipiraju kao glavni akteri u međunarodnoj politici, provodi se po njihovim nacionalnim interesima, tj. tamo gdje etičke norme često i ne postoje. Morgenthau nije u potpunosti isključio moral, ali za njega je razboritost obvezna i prevladava nad moralom u međunarodnoj areni (Morgenthau H. J., 1978). Realisti smatraju da je naš svijet anarhičan i da ga odlikuje nepravda uslijed nedostatka vlasti nad nacijama (Dunne i Schmidt, 2011).

U tom smislu, političkom arenom upravljaju njeni vlastiti zakoni gdje države prije svega traže moć, sigurnost i opstanak. Anarhični svijet je sistem samopomoći u kojem svaka država mora braniti vlastite interese. Najvažniji instrument za odbranu ili težnju za vlastitim interesima smatra se sticanje moći.

Stanje anarhije „tjera“ najmoćnije države da krše međunarodno pravo da bi osigurale vlastite interese. „Nacionalni interesi često su skriveni u retorici samoodbrane“ (Jepson, 2012:18). Dakle, prema neorealizmu, međunarodni sistem prvenstveno oblikuju nacionalni interesi i dejstva država. Za odbranu ili za postizanje vlastitih nacionalnih interesa potrebno je povećati i koristiti onu moć koju imate. U zavisnosti od vlastite snage, biće ili jednostavnije ili teže da ostvarujete svoje interes. Države također koriste svoj moć kako bi izbjegle štetne događaje po njihov nacionalni interes.

U okviru ovoga istraživanja, može se primjeniti teorija i to na način da Kina u regionalnim okvirima ima nacionalone, a na globalnom nivou strateške interese. Sa druge strane, Sjedinjene Američke Države imaju strateške i sigurnosne interese i u Indo-pacifičkoj regiji, ali i na globalnoj razini.

1.1.5 Sigurnosna dilema

Prema neorealizmu, opstanak države bi trebao da bude jedan od glavnih prioriteta. Da bi država preživjela u anarhičnom sistemu, potrebno je da poveća svoju sigurnost što dovodi do stjecanja i povećanja vojnih sposobnosti u najvećoj mogućoj mjeri. Kao rezultat toga, druge države postaju zabrinute, što u konačnici dovodi do nepovjerenja. Prvi odgovor ostalih država će biti povećanje njihove moći kako bi se osigurale i zaštitile, jer za ostvarivanje vlastitih interesa glavni preduvjet je jačanje sigurnosti. Takvu situaciju utrke u naoružanju i sve veće konkurencije moći teško je zaustaviti i vjerovatno će se nastaviti ukoliko neka od država ne promijeni svoju strategiju. Ovu situaciju realisti označavaju terminom sigurnosna dilema. Ovaj pojam je skovao John Herz 1951. godine u svojoj knjizi „Politički realizam i politički idealizam“. Herz kao uzrok sigurnosne dileme označavao činjenicu da su grupe ili pojedinci koji žive u anarhičnom sistemu: „zabrinuti za svoju sigurnost da ih druge grupe i pojedinci ne napadaju, podčinjavaju, dominiraju ili uništavaju“ (Herz, 1950: 157). Napori za iskorištanjem moći za vlastitu sigurnost i odvraćanje od takvih napada čine ostale nesigurnijima.

Njegova pretpostavka je da: „Budući da se niko ne može osjećati potpuno sigurno u takvom svijetu konkurenčkih aktera, nastaje konkurenčija moći, a začarani krug sigurnosti i akumulacije moći je uključen“ (Herz, 1950: 157). Kao klasični realista on smatra da: „Borba za sigurnost se, dakle, samo uzdiže s razine pojedinca ili niže skupine na razinu više skupine“ (Herz, 1950: 157-

158). Prema neorealizmu, sigurnosnu dilemu ne uzrokuje volja država, već situacije koje stvara struktura sistema (Waltz, 1979). Waltz je smatrao da: „Sigurnosna dilema se ne može riješiti; s tim se teže ili lakše može nositi“ (Waltz, 1979: 187).

1.2 Osnov za teorijski okvir

Osnovu za teorijski okvir ovog istraživanja će nam pružiti realizam, tačnije neorealizam. Polazeći od stajališta da ovaj rad uključuje aspekte kao što su nacionalni i strateški interesi, odnosi između Kine i SAD-a, projekcija moći, jasno je zašto je upravo neorealizam odgovarajući teorijski okvir za ovo istraživanje. Ovaj teorijski dio će pružiti i razliku između klasičnog realizma i neorealizma kako bi se utvrdili razlozi za odabir neorealizma za ovo istraživanje. Dakle, neorealizam osigurava osnovu teorijskog okvira, iako će porijeklo opisanih koncepata i njihove definicije osigurati klasični realizam. Međutim, oni će se analizirati na temelju neorealističkih shvatanja. U ovom dijelu bit će razmotren neorealizam kao i nekoliko koncepta povezanih s realizmom kao što je teorija ravnoteže moći. Nakon uvoda u te teorije i koncepte slijedi objašnjenja njihove važnosti u trenutnom istraživanju.

1.2.1 Realizam i neorealizam

U međunarodnim odnosima postoji nekoliko teorijskih okvira, a realizam ima svoje stajalište o međunarodnoj politici. Među prethodnicima i osnivačima onoga što je danas jedna od dominantnih škola mišljenja u međunarodnim odnosima, potrebno je spomenuti imena poput E.H. Carr, John Herz, Hans Morgenthau, George F. Kennan i drugih. Veliki doprinos razvoju realizma u međunarodnoj politici dao je Hans Morgenthau kada je 1948. objavio svoju knjigu „Politika među narodima: Borba za moć i mir“ (Badie, Berg-Schlosser, i Morlino, 2011).

Morgenthauove glavne ideje u vezi međunarodne politike moguće bi se shvatiti kroz šest načela političkog realizma koje je izložio u svom djelu. Kao realista, Hans Morgenthau prirodu politike razumije kroz racionalno stajalište i navodeći da: „Politički realizam smatra da politikom, kao i društвom uopšte, upravlјaju objektivni zakoni koji imaju svoje korijene u ljudskoj prirodi.“ (Morgenthau H. J., 1978: 4). Morgenthau je predstavnik klasičnog realizma i za njega međunarodna politika se posmatra kroz prizmu ljudske prirode koja je u pozadini međunarodnog svjetskog poretku. Ljudska bića pokreće vlastiti ego i interesi, pa kao rezultat te osobine nastaju

međusobni sukobi. Karakteristike ljudske prirode nadilaze moral u političkom realizmu i u takvom svijetu u kojem egzistira više suprotstavljenih interesa: „moralni principi se nikada ne mogu u potpunosti ostvariti.“ (Morgenthau H. J., 1978: 3). U tom pogledu realizam uspješno ističe konkurentnu stranu međunarodne politike, pokušavajući pronaći racionalnu sliku politike, a ne utopijsku. Međutim, kritika na Morgenthauova račun nije izostala i mnogi znanstvenici su smatrali da teorija koju je predložio nije naučna.

Nakon kritika na račun Morgenthauove teorije, Kenneth Waltz je izložio alternativu. U svojoj knjizi „Teorija međunarodne politike“ Waltz je jasno napravio razliku između onoga što je nazvao redukcionističkim teorijama i predložio sistemsku teoriju koja je sada postala dominantna u realizmu (Waltz, 1979). Njegov novi pristup međunarodnoj politici dobio je ime neorealizam ili strukturalni realizam. Waltz je tvrdio da „Svjetsku politiku nije moguće razumjeti jednostavnim gledanjem unutar države“ (Waltz, 1979: 65). Njegov odnos prema međunarodnoj politici je složeniji i uključuje podnacionalnu i nadnacionalnu razinu. Međunarodna politika je dinamično mjesto na kojem se događaju značajne promjene i gdje nacije mijenjaju oblik i svrhe (Waltz, 1979). Što se tiče sistemske teorije, njegovo objašnjenja je da: „Teorija sistema pokazuje zašto promjene na nivou jedinice proizvode manje promjene ishoda, nego što bi se očekivalo u nedostatku sistemskih ograničenja“ (Waltz, 1979: 69). Waltz mijenja fokus realizma iz ljudske prirode u dinamičnu strukturu međunarodne politike ili drugim riječima s razine pojedinca na razinu sistema. Sistemska teorija bavi se akterima koji su prisutni na međunarodnom nivou i za Waltza, na postupke aktera unutar strukture utiče struktura samog sistema. Struktura može imati utjecaj na ponašanje jedinice, ali ne na direktni način. (Waltz, 1979). Za Waltza, da bi otkrio prirodu interakcije u međunarodnoj politici, potrebno je obratiti pažnju na sistemu unutar kojeg akteri ostvaraju interakciju. Učinci ili ishodi mogu se vidjeti ako pogledamo posljedice saradnje ili nadmetanja spomenutih aktera unutar tog sistema.

Za Johna J. Mearsheimera, glavna razlika između klasičnog realizma i strukturalnog realizma predstavljena je različitim odgovorima na sljedeće pitanje: zašto države traže moći? (Dunne, Kurki, i Smith, 2007). Za klasične realiste odgovor je ljudska priroda, jer je svako ljudsko biće rođeno sa željom za moći dok su strukturalni realisti skeptični u pogledu utjecaja ljudske prirode prema ovom problemu. Oni vjeruju da države traže vlast zbog: „strukture ili arhitekture međunarodnog sistema koji prisiljava države da teže ka moći“ (Dunne, Kurki, i Smith, 2007). U

sistemu koji je karakteriziran odsustvom višeg autoriteta iznad država, ne postoji garancija da se države neće napasti međusobno. Kao rezultat toga, moć postaje koristan instrument državama kako bi se zaštitile. Waltz se smatra utemeljiteljem defanzivnog realizma koji u okviru neorealizma predstavlja jednu od glavnih razgraničenja i smjera neorealizma.

Drugi pravac, koji je artikulisao u svojoj knjizi J. Mearsheimer, naziva se ofanzivni realizam. Ovdje dolazimo do druge distinkcije, ovaj put unutar samog neorealizma, sa pitanjem „Koliko moći je državi dovoljno?“. Za defanzivni realizam, pokušaji maksimiziranja moći države opasan su korak zbog prirode međunarodnog sustava. Ako je država previše moćna, drugi će je pokušati spriječiti i kazniti (Dunne, Kurki, i Smith, 2007). Sa druge strane ofanzivni realizam smatra da: „sasvim je strateški logično da države steknu što više moći i, ako postoje okolnosti, da teže hegemoniji“ (Dunne, Kurki, i Smith, 2007). Razlog za ovu strategiju ne predstavlja činjenica da je teritorijalno osvajanje ili dominacija svjetom dobra samo po sebi, već zato što je sa ogromnom moći mnogo lakše osigurati opstanak države i državne interese.

Ovo istraživanje će globalno rivalstvo između Sjedinjenih Američkih država i Narodne Republike Kine posmatrati kroz prizmu neorealizma. Konflikti unutar Indo-pacifičke regije, a samim tim i na globalnom nivou postoje zbog same strukture međunarodnog sistema. Da bi se bolje razumio kineski i američki stav, koristiće se principi obrambenog realizma. Prema defanzivnom realizmu, normalno je da države traže više moći kako bi održale svoj opstanak. Ni Kina naravno nije iznimka i tražit će mogućnosti da ravnotežu moći prebac u svoju korist (Dunne, Kurki, i Smith, 2007). S druge strane, Sjedinjene Američke Države će pokušati nadzirati i usmjeravati uspon Kine. Prema defanzivnom realizmu, u strukturi sistema postoje snažni podsticaji da obeshrabre Kinu da postane regionalni i globalni hegemon, jer će njihovi rivali pokušati da formiraju savez koji bi odvratio i na kraju uništio Kinu (Dunne, Kurki, i Smith, 2007).

Obrambeni realizam ne isključuje želju Kine da postane jača u regiji i samim tim inherentno globalno dominantnija, nego pretpostavlja se da će Kina imati ograničene ciljeve i pribjeći će mirnijim dejstvima upravo zbog posljedica koje mogu nastati ako postanu previše agresivni. S druge strane, Sjedinjene Američke Države neće dozvoliti kinesku dominaciju nad Indo-pacifičkom regijom, Kinu koja bi mogla biti ravnopravan globalni rival, Kinu koja bi mogla prijetiti saveznicima SAD-a ili Kinu dovoljno moćnu da dovede u pitanje položaj SAD-a i njihove interese na globalnom nivou.

U tom pogledu, vjerovatnoća da će Sjedinjene Američke Države poduzeti preventivne akcije kako bi spriječile ambicije Kine eksponencijalno raste. Sve potencijalne posljedice bi mogle Kinu učiniti opreznijom u pogledu njezinih težnji ka globalnoj hegemoniji.

1.2.2 Teorija ravnoteže moći

Teorija ravnoteže moći svoje porijeklo vuče iz realizma, a Waltz ju je transformirao u teoriju međunarodnih odnosa. Što se tiče moći, klasični realisti smatraju da: „Moć je svrha sama po sebi“ (Dunne, Kurki, i Smith, 2007: 72). Strukturalni realisti smatraju da: „Moć je sredstvo za postizanje cilja, a konačni cilj je opstanak“ (Dunne, Kurki, i Smith, 2007: 75).

Morgenthau je smatrao da je moć dominantan element kada je u pitanju rasprava o politici i prvoj uočljivoj prijetnji država. U ljudskoj prirodi je poticaj za dominacijom, a to je i za države ono što on naziva „*animus dominandi*“ (Korab-Karpowicz, 2013). Njegova vizija moći uključuje materijalne i političke komponente poput teritorija, industrijskog kapaciteta, vojnih sposobnosti, nacionalnih resursa, morala i kvalitete diplomacije i vlasti (Badie, Berg-Schlosser, i Morlino, 2011). Ovaj poticaj za sticanje vlasti od strane nekoliko država, pri čemu neke pokušavaju održati status quo, a druge pokušavaju promijeniti konfiguraciju međunarodne politike, razlog je što su je realisti nazvali ravnotežom snaga (Morgenthau H. J., 1978). U svojoj knjizi „Teorija međunarodne politike“, Waltz je kreirao teoriju ravnoteže moći. Ta teorija bi najbolje mogla objasniti odnose rivalskih država. Tako posmatrano, razlog povećanja snage je, u najmanju ruku pružanje sigurnosti, ili u suprotnoj krajnosti tj. globalnoj dominaciji. Kao rezultat toga, ovaj strah stvorit će novi impuls za povećanje moći kako bi se situacija uravnotežila. Ove vrste događaja stvaraju ravnotežu moći. (Waltz, 1979).

Druga definicija glasi: „Ako opstanak države ili više slabijih država bude ugrožen hegemonističkom državom ili koalicijom jačih država, oni bi trebali udružiti snage, uspostaviti formalni savez i pokušati sačuvati vlastitu nezavisnost provjerom moći suprotstavljenih strana“ (Dunne i Schmidt, 2011: 88). Waltz objašnjava da bi države mogle postići svoje ciljeve unutrašnjim naporima tj. povećanjem ekonomskih i vojnih sposobnosti ili vanjskim naporima tj. stvaranjem saveza (Waltz, 1979).

Stavljujući to u kontekst naše teme, Kina se više oslanja na svoje unutrašnje napore, dok se SAD mogu osloniti i na unutrašnje i na vanjske napore. Savezi koje su SAD formirale na globalnom

nivou, mogli bi biti značajan razlog da se SAD više posvete ograničavanju i usmjeravanju rasta Kine, jer određeni američki saveznici već osjete rast moći Kine. Upravo te saveze bi SAD mogle iskoristiti u ograničavanju agresivnog ponašanja Kine.

II Metodološki okvir rada

2.1 Problem istraživanja

Problemsko pitanje ovog rada glasi: da li i pod kojim uslovima će Narodna Republika Kina zamjeniti Sjedinjene Američke Države kao vodeću globalnu silu.

Odgovaranjem na postavljeno problemsko pitanje nastojat će pojasniti:

- a) Historijski odnos ove dvije države sa akcentom na 21. stoljeće
- b) Važnost Južnog kineskog mora, Pacifika i Centralne Azije
- c) Odnos vojne moći ove dvije države
- d) Odnos američkih predsjednika prema Kini u 21. stoljeću
- e) Kinesku strategiju „Jedan pojas, jedan put“
- f) Znakove opadanja američke moći

Nakon teorijskog istraživanja, izvest će zaključak te dati argumentovani uvid na problemsko pitanje.

2.2 Predmet istraživanja

Predmet ovog magistarskog rada su osnovni geopolitički pojmovi poput geostrategije i geoekonomije u kontekstu međunarodnog rivalstva između Sjedinjenih Američkih država i Narodne Republike Kine u 21. stoljeću, uključujući refleksije na historijski bitne događaje, činjenice i odnose snaga.

2.3 Ciljevi istraživanja

Proširiti znanstvene i stručne spoznaje o novoj velikoj igri 21. stoljeća između SAD-a i Kine.

2.4 Sistem hipoteza

2.4.1 Generalna hipoteza

Generalna hipoteza glasi: Uprkos rastu moći, Narodna Republika Kina neće zamijeniti Sjedinjene Američke Države kao vodeću globalnu silu.

2.4.2. Pomoćne hipoteze

- 1) SAD imaju najjaču projekciju moći u svijetu
- 2) Ekomska moć nije dovoljna za potpunu globalnu dominaciju

2.6 Sistem indikatora

Informacijski materijali pogodni za izradu: knjige, novine, web stranice, srodni istraživački radovi.

2.7 Način istraživanja

Metodologija ove master teze je uglavnom kvalitativna, i neće se baviti kvantitativnim metodama istraživanja. Međutim, uzet će se u obzir kvantitativni podaci EU-a, UN-a, Svjetske banke, te državni podaci SAD-a i Kine, čiji je zadatak jačanje kvalitativnih objašnjenja. Glavne metode koje se su korištene u ovoj tezi su analiza sadržaja knjiga, članaka, izvještaja, časopisa, analiza teksta, komparativni studiji slučaja i historijski pregled. Detaljna analiza dokumenata UN-a u obliku izvještaja o zemlji, međunarodnom pravu i mišljenja o granicama dio je tekstova koji su se koristili u prilog hipotezi. U istraživanju su korišteni i službeni dokumenti kao i pronalasci drugih istraživača koji su bili korisni za ovu studiju.

Službeni dokumenti uključuju nekoliko pravnih okvira, službene izjave i statistike. Službena i akademska statistika kao dio kvantitativnih podataka uzet će se u obzir radi razumijevanja vojnih izdataka SAD-a i Kine, njihove vojne snage te potreba za naftom i prirodnim gasom.

2.8 Područje istraživanja i vremenski period izrade

Sjedinjene Američke Države, Narodna Republika Kina.

Vremenski period izrade rada je kraj XX stoljeća i prve decenije XXI stoljeća.

2.9 Naučna i društvena opravdanost izrade rada

SAD predstavlja i dalje najdominantniju svjetsku silu, dok Kina koja ne krije svoje geopolitičke ambicije, želi da preuzme tu ulogu. Ta eventualna promjena na vrhu znači, prije svega promjenu unutar interesnih regiona koje su SAD-a i Kina označili kao ključne u tom geopolitičkom nadmudrivanju, te samim tim i kompletну promjenu geopolitičke paradigme svijeta. Postojeća literature nije obradila ovaj problem kao ukupnost, nego prednost daje pojedinačnim interesnim regijama i postupcima ove dvije zemlje, bez davanja komentara i zaključaka šta te pojedinačne

promjene znače kao cjelina. Jednostavno, šira slika u postojećoj literaturi je izostala. Zbog toga smatram da naučna i društvena opravdanost ovog rada itekako postoji.

III Strategije američkih predsjednika prema Kini u 21. stoljeću

Ulaskom u 21. stoljeće, nove geopolitičke strategije Narodne Republike Kine natjerale su i SAD da se ubrzano prilagođavaju i djeluju u skladu tome. Glavni cilj ovog poglavlja je ukratko predstaviti na koji način je Kina zastupljena u američkom predsjedničkom diskursu te kako je taj diskurs poprimao promijene unutar mandata tri predsjednika.

Također, zanimljivo je pratiti i evoluciju odnosa SAD-a prema Kini onako kako su ih George W. Bush, Barack Obama i Donald Trump oblikovali.

3.1 George W. Bush

Još dok je bio guverner Texasa, George W. Bush je zastupao stajalište da „Amerika, po definiciji i sudbini, promoviše slobodu“ (Bush, 1999). On je svoj pristup opisao kao „idealizam, bez iluzija. Samopouzdanje, bez uobraženosti“, drugim riječima miltaristički liberalizam. Bush je Aziju i Evropu posmatrao kao strateški „*heartland*“, a više puta u svojim izlaganjima je Kinu označio kao suparnika, a ne strateškog partnera. Ovakva linija razmišljanja ga je jasno odvojila od svog prethodnika B. Clinton-a, koji je Kinu označavao kao partnera. Samim tim u tom trenutku, jasna je bila putanja kojom će Bush mlađi voditi SAD kada je bio u pitanju odnos prema Kini. Uprkos tome što je nastavio politiku svog prethodnika, uključivanja Kine u svjetsku ekonomiju, mogao se primjetiti novi diskurs neprijateljstva i nepovjerenja prema Kini. Osjećaj međusobnog povjerenje i prijateljstva koji je Clinton artikulisao, sve više se zamjenjivao sa otvorenim nepovjernjem smještenim unutar logike geopolitike. Međutim, već na samom početku svog mandata, Bush je malo relaksirao svoja razmišljanja, bar kada je javni prostor bio u pitanju. Uprkos potencijalu za intenzivnije tenzije, Bush je podcrtao važnost Sino – američkih odnosa. „Ne samo da vjerujem da je to u našem ekonomskom interesu, već vjerujem da jeste u našem interesu promicanje američkih vrijednosti. I vjerujem da tržište promovira vrijednosti. Kad ljudi iskuse slobodu na tržištu, oni obično traže druge slobode njihova društva. Tako da, zagovornik sam ulaska Kine u WTO“ (Bush, 2001).

Može se zaključiti da je jedna od glavnih strategija predsjednika Busha prema Kini bila logika kapitala. Uprkos tome, Bush je na sebi svojstven način objašnjavao kako je njegova

administracija antagonističnij prema Kini, od administracije njegovog prethodnika Clinton-a. „Otvorena trgovina je snaga za slobodu u Kini, snaga za stabilnost u Aziji i snaga za prosperitet u Sjedinjenim Američkim Državama“ (Bush, 2001). Logika kapitala i geopolitike je bila sveprisutna u njegovom diskursu prema Kini. Nakon terorističkih napada 11. septembra u New York-u, Bush je Kinu nazvao „saveznikom protiv globalnog terora“ (Bush, 2002).

U obraćanju Nacionalnom komitetu za američko-kineske odnose, Bushov zamjenik državnog sekretara Robert Zoellick izrekao je jedan od najdominantnijih narativa u modernoj politici. - „Moramo nagovoriti Kinu da postane odgovoran sudionik u tom sistemu. Kina ima obavezu jačanja međunarodnog sistema koji joj je omogućio ovaj uspjeh“ (Zoellick, 2005). Gledajući kroz prizmu geopolitike, Kini se spočitavalo da sada ima odgovornost da pomogne međunarodnom sistemu od kojeg je imala direktnе koristi. Bush je koristio geopolitiku kao princip organizovanja odnosa prema Kini, koju je nadogradio sa logikom kapitala koja je bila u direktnoj službi održavanja međunarodnog sistema onakvog kakav je odgovarao SAD-u.

3.2 Barack Obama

Može se reći da je tek pod Obaminom administracijom, Kina označena više kao geopolitički igrač, a ne kao strateški partner koji će doprinijeti rastu zaposlenja u SAD-u. Promjena u američkim prioritetima, koja se danas naziva "pivot" ili "rebalans", započela je u članku tadašnjeg državnog sekretara Hilary Clinton, objavljenom u „Foreign Policy“ u oktobaru 2011. godine. „O budućnosti politike će se odlučivati u Aziji, a ne Afganistan ili Irak, a Sjedinjene Američke Države će biti u centru akcije“ (Clinton, 2011: 1). Na ovaj način prioriteti Obamine administracije su bili jasni. Međutim, otvoreno ekonomsko takmičenje sa Kinom je bilo skoro pa neizvodivo, pogotovo ako se uzme u obzir finansijska kriza iz 2008. godine. Za vrijeme predsjedničke debate 2008.godine, Obama je to ovako predstavio: „sa Kinom, od koje posuđujemo milijarde dolara. Sada drže naš dug u vrijednosti od trilion dolara. Aktivni su u zemljama i regijama poput Latinske Amerike, Azije i Afrike... Njihovo vidljivo prisustvo se podudara sa našim odsustvom, jer smo bili fokusirani na Irak“ (Peters i Woolley, 2008). Jedno on najvažnijih Obaminih opažanja je bilo to kako Kina više nije ograničena samo na geopolitiku Istočne Azije, nego da Kina polako pokazuje globalne geopolitičke pretenzije.

Međutim, ni Obama nije mogao zanemariti ekonomski benefite koje bi SAD imale od saradnje sa Kinom. Tako da se može reći da je i Obama, pored vidno opreznijeg odnosa prema Kini od svog prethodnika, uvidio sve potencijale koje SAD može imati od strateškog partnerstva sa Kinom. Pod Obaminom administracijom, SAD su Aziju posmatrale kao priliku za širenje tržišta i trgovine. Uzimajući sigurnost Istočne Azije kao cijeline, Obama je naglasio želju da odnos SAD sa Južnom Korejom i Japanom replicira i sa Kinom te da na taj način unaprjedi stabilnosti i prosperitet što bi rezultiralo boljim trgovinskim vezama sa SAD-om. Pored preokupiranosti sa jačanjem ekonomskih veza sa Kinom, Obama se često vraćao geopolitici kao osnovom za svoj odnos prema Kini. Nakon razgovora sa tadašnjim predsjednikom Kine, Hu Jintao-m, Obama je izjavio: „S obzirom na regionalnu stabilnost i sigurnost u istočnoj Aziji, naglasio sam da Sjedinjene Američke Države imaju temeljni interes za održavanje slobode plovidbe, nesmetanom trgovinom, poštivanje međunarodnog prava i mirnom rješavanju razlika“ (Obama, 2011). Uprkos svemu, Obama se nikad nije distancirao od politike svog prethodnika G.W.Busha, koji je također Kinu posmatrao kao veliku ekonomsku priliku.

Posmatrajući samo Obamin geopolitički diskurs, može se prepoznati nedostatak povjerenja prema kineskoj politici. To dokazuje izjava poput ove: „Sjedinjene Američke Države su pacifička sila, mi smo tu da ostanemo... Bilo da je riječ o sigurnosnoj arhitekturi, bilo da je riječ o trgovini, mi ćemo nastaviti davati prioritet ovoj regiji“ (Obama, 2011). Popularni „pivot“ prema Aziji, Obama je objasnjavao kao potrebu da nakon dva krvava i skupa rata koje je SAD vodio, pažnja sada bude usmjerena ka Azijsko-pacifičkom regionu i ogromnom potencijalu koji on pruža. Sama konstatacija da su SAD pacifička država, implicira određena geopolitička prava u pogledu prisutnosti i reagovanja u toj regionu. Obama je izjavio da će SAD „sačuvati jedinstvenu sposobnost projekcije moći i odvraćanja od prijetnji miru“ (Obama, 2011). Kao jedno od sredstava za projekciju moći, Obama je video i TPP (Trans Pacifičko Partnerstvo). Na tu temu on je izjavio: „Vjerujemo da Kina može biti partner, ali šaljemo i vrlo jasan signal da je Amerika pacifička sila, te da ćemo tamo imati prisustvo... Organizujemo trgovinske odnose sa zemljama i pored Kine, tako da Kina počinje osjećati veći pritisak oko ispunjavanja osnovnih međunarodnih standarda“ (Obama, 2012). Njegova ideja nije bila izolovanje Kine, nego stvaranje okruženja koje bi doprinijelo razvoju onakve Kine kakva odgovara SAD-u. Obama je nekoliko puta naglasio kako su SAD radile na integraciji Kine u globalnu ekonomiju, ne samo zbog Kine, nego zato što je to bio i američki i svjetski interes.

On je istakao kako „desetljećima američki angažman u Azijsko-pacifičkoj regiji, uključujući naše saveze i naše stabilizacijsko prisustvo, predstavljaju temelj za napredak regije, uključujući doprinos značajnom ekonomskom rastu Kine“ (Obama, 2012). Ono što je Obama htio da kaže jeste da je američka politika u toj regiji osiguravala potrebnu geopolitičku stabilnost koja je ključna za ekonomski razvoj. SAD su, prema Obaminom razmišljanju, bile historijsko - geopolitički angažovane u Aziji kako bi stvorile uvjete u kojima bi to moglo imati koristi u ekonomskom smislu.

To objašnjava zašto u slučaju teritorijalnih sporova oko različitih otoka između Kine i drugih azijskih zemalja, SAD imaju eksplicitan stav da je njihov temeljni interes zaštita slobode plovidbe te da bi se teritorijalni sporovi u regiji trebali rješavati mirnim putem, u skladu s međunarodnim zakon. Ovaj način razmišljanja pokazuje opredijeljenost SAD-a ka geopolitičkoj sigurnosti Azijsko-pacifičke regije pogotovo kada se uzme u obzir opreznost koju je Obama pokazivao kada je u pitanju bilo teritorijalno nasrtljivo ponašanje Kine u Aziji. Obama je oprezno pratio i situaciju modernizacije vojske koju je Kina sprovodila, jer je to značilo pojavljivanje i jačanje novog/starog regionalnog hegemona – Kine. To je jedan od razloga što su SAD odnose sa Kinom, pored ekonomskih prilika, pratile i kroz prizmu geopolitike. U svom govoru 2016. godine, Obama je rekao da je za njega prioritet očuvanje geopolitičkih normi koje podržavanju ekonomski razvoj. „U Južnom kineskom moru Sjedinjene države nisu tužiocu u sporovima. Ali stajat ćemo uz partnera u pridržavanju osnovnih načela, poput slobode plovidbe i preleta te zakonite trgovine koja nije ometana te mirnog rješavanja sporova, pravnim sredstvima, u skladu s međunarodnim pravom“ (Obama, 2016). U ovom slučaju geopolitika u odnosu SAD-a prema Kini je jasno preovladavala, jer je Obama naglasio kako SAD neće oklijevati u plovidbi, letenju i svim drugim operacijama koje međunarodno pravo podržava. U geopolitičkom smislu, Obama je bio izrazitiji u pogledu američkih reakcija na neke od kineskih akcija u regiji. Tvrđio je: „Mislim da moramo biti čvrsti tamo gdje Kina podriva međunarodne interese. Ako pogledate kako smo djelovali u Južnom kineskom moru, uspjeli smo mobilizirati većinu Azije da izoliramo Kinu na načine koji su iskreno iznenadili Kinu, i u velikoj mjeri poslužili našem interesu za jačanjem naših saveza“ (Goldberg, 2016: 10). Da sumiramo, za Baracka Obamu, pored ekonomskih potencijala koje je SAD vidjela u saradnji sa Kinom, vidljiv je bio i skepticizam koji je bio izražen kroz geopolitičke odgovore na nasrtljive kineske akcije u Azijsko-pacifičkom regionu.

3.3 Donald Trump

Trumpova odluka da promijeni odnos prema Kini iz slobodne trgovine u „trgovinski rat“ jedna je od najznačajnijih promjena u politici u novijoj američkoj historiji.

Za vrijeme predsjedničke kampanje, Trump je veliku pažnju pridavao upravo Kini, tako da njegovi potezi koje je napravio kada je preuzeo vlast i ne mogu biti toliko iznenađujući. Ipak malo ko je očekivao tako radikalne promjene u odnosu na svog prethodnika. Kad je predsjednik Trump prvi put preuzeo dužnost, američka carina na kineski uvoz je iznosila 3,1%. Svojim odlukama Trump je carinu digao na 21,2%. Američki ekonomski stručnjaci su novouvedene kineske carine posmatrali kao privremenu pregovaračku taktiku, koja bi predsjednika Xi Jinpinga natjerala na određene ustupke u budućem trgovinskom sporazumu. Međutim, carine su se zadržale duži vremenski period, što je naravno dovelo do trgovinskog rata između SAD-a i Kine, ali i ekonomskog potresa na globalnoj razini. Kritičari u SAD-u, ukazuju na podatke koji upućuju na to da carine štete američkoj ekonomiji više nego što joj pomažu, posebno ako se u obzir uzme povećanje cijena. Određeni broj amerikanaca smatra da ove carine štete američkim kompanijama i potrošačima koji se oslanjaju na jeftine kineske proizvode za vođenje poslovanja i budžeta domaćinstava.

Kao uspješni biznismen, Trump više zastupa geoekonomiju kao takvu, što u prijevodu znači da je većina poteza koje je Trump povlačio bilo isključivo ekonomske prirode. U to naravno spadaju i carine na kinesku robu. Trump je ove mjere video kao strategiju za geopolitički opstanak SAD-a kao najdominantnije sile na svijetu. Pravi značaj trgovinskog rata leži u ideji spriječavanja američkih kompanija da indirektno pomognu u usponu protivnika, u ovom slučaju Kine. Ove carine mogu nanijeti kratkoročne gubitke američkim potrošačima, međutim Trumpov plan je da dugoročno limitira rast i geopolitičku globalnu ekspanziju Kine. „Komunistička partija Kine za dugoročni cilj ima globalnu hegemoniju. Temelj tog autoritarnog sistema je visoko-tehnološki nadzor, koji se koristi za praćenje svih građana. Da bi učinkovitije izgradila ovaj *panoptikon*, Kina želi da bude lider u svijetu u oblasti umjetne inteligencije, telekomunikacija i drugih naprednih tehnologija, za šta je potrebno da strane kompanije koje uđu na kinesko tržište "dijele" određeno intelektualno vlasništvo, dok kineske vlasti vode agresivne operacije industrijske špijunaže kako bi preuzele ostatak intelektualnog vlasništva“ (Phillips, 2019).

Trump je itekako bio svjestan ovoga kada je na crnu listu stavio kineske kompanije poput Huaweija, čime im je zabranio poslovanje u SAD-u. Također, razmatraju se nove strategije u ograničavanju izvoza tehnologija u domenu umjetne inteligencije i kvantnog računanja.

Kako The New York Times navodi: „Američke kompanije koje su nekad vjerovale da će se trgovinski rat završiti sada se spremaju da ograniče svoju izloženost Kini“ (Swanson, 2019). I zaista nekoliko američkih tehnoloških giganta poput Applea, HP-a,i Alphabeta je najavilo povlačenje svojih lanaca opskrbe iz Kine u nekoliko narednih godina. To će za Kinu naravno biti veliki ekonomski udarac na više frontova. Kako stvari trenutno stoje odluke o povlačenju američkih kompanija su trajne, a ne privremene. Drugi važan utjecaj je taj da carine ometaju rast kineske sposobnosti izvoza roba visoke tehnologije u odnosu na ostalu robu.

Posljednje i možda najvažnije, carine su natjerale kineske vlasti da devalviraju vlastitu valutu – juan, što je dovelo u težak položaj samu Kinu, jer je servisiranje obveznica kojima dominira američki dolar, postalo veoma teško. Pored toga to je ako ne osujetilo, onda svakako usporilo plan kineskog predsjednika Xi Jinping-a da juan postane vodeća svjetska valuta. Može se zaključiti da Trumpova strategija nametanja većih carina na kineske proizvode, bez obzira na kratkoročne gubitke u domaćoj ekonomiji, zaista ima za cilj slabljenje ekonomskih kapaciteta Kine, a samim tim i usporavanje globalne geopolitičke dominacije Kine, jer na ovaj način Kina i dalje ostaje siromašnija i politički nestabilnija u odnosu na Sjedinjene Američke Države. Greška Trumpove administracije je neobjašnjavanje trgovinskog rata kroz prizmu geopolitike, već kroz prizmu ekonomije. Međutim, ostaje da se vidi koju će državu dugoročno ovaj trgovinski rat više iscrpiti te da li je Trump bio upravu kada je čitavu stvar pokrenuo.

Napuštanjem TPP-a (Trans Pacifičkog Partnerstva) 2017. godine, Trump je pokazao da je ozbiljan u svojim razmišljanjima kada je Kina bila u pitanju. Predsjednik Trump je svoje suprotstavljanje TPP-u okružio domaćim ekonomskim interesima, međutim u vanjskopolitičkom smislu strateške posljedice napuštanja TPP-a su sve samo ne zanemarive. Glavni argument protovnika ovog poteza su geopolitičke prednosti koje je Kina dobila napuštanjem TPP-a . Osnovni argument je udar na američku reputaciju, do kojeg je dovelo napuštanje takvog skupog i dugo pregovaranog sporazuma koji će u konačnici dovesti do umanjivanja američkog liderstva. To će zauzvrat stvoriti vakum koji će Kina popuniti vlastitim trgovinskim sporazumima koji isključuju SAD u pokušaju da napišu nova pravila „igre“ u azijsko-pacifičkom regionu.

Krajnji rezultat toga je značajno povećanje geopolitičkog i geoekonomskog utjecaja Kine na štetu SAD-a (Gomez, 2017).

Trumpova administracija je jasno dala do znanja da smatraju da je Obamin pristup Kine kao strateškog partnera propao, koristeći argumente poput jačanja geopolitičkog utjecaja Rusije i Kine. Za razliku od svojih prethodnika, Trump je imao jasan hobbesovski stav u kojem se na države misli kao na države koje se natječu za moć jedna protiv druge. Trump je Kinu u svom mandatu označio kao izazivača američke moći, utjecaja i interesa, kao i prijetnju američkoj sigurnosti i prosperitetu. Definisanje Kine kao revizionističke sile koja želi usurpirati međunarodni poredak slobodne trgovine, globalizacije i ljudskih prava nedvosmisleno opisuje politiku koju je vodio Donald Trump prema Kini.

IV Odnos Sjedinjenih Američkih Država i Narodne Republike Kine u Centralnoj Aziji

Pojavljivanje Kine kao globalnog aktera dovelo je u pitanje položaj Sjedinjenih Američkih država kao najjače sile te budućnost globalnog poretku koji predvodi Washington. Međutim, Kini će za postizanje statusa istinski globalnog igrača koji ima utjecaj u svim dimenzijama moći, između ostalog biti potrebno da iskoristi svoj regionalni utjecaj u Centralnoj Aziji. Centralna Azija je regija koja ima strateški značaj za SAD, a koje žele sačuvati svoju vodeću poziciju u međunarodnom sistemu i osigurati mirnu integraciju Kine u globalni politički, sigurnosni i ekonomski poredak. Pitanje budućeg ekonomskog i sigurnosnog poretku u Centralnoj Aziji od izuzetnog je značaja za globalnu stabilnost. Da bi ostale relevantne na globalnom i regionalnom nivou, Sjedinjene Američke Države moraju provoditi stamenu, direktnu i dugoročnu strategiju angažmana u Centralnoj Aziji. SAD su već svakako ispred Kine u većini parametara, ali ukoliko žele da zadrže tu prednost, SAD bi trebale pojačati vojni angažman u regiji, nadograditi svoju „Novu strategiju puta svile“, unaprijediti saradnju s ključnim partnerima i oblikovati globalni uspon Kine na način da bi paralelno osnaživali svoj položaj u Centralnoj Aziji. Međutim, činjenica je da je regionalno prisustvo Kine vidljivo. To prisustvo brzo raste i već mijenja konture geopolitičkog prostora regije, uz tendenciju povećanja s obzirom da Kina i zemlje Centralne Azije ulaze u zajedničke poduhvate regionalnih investicija, energetike, trgovine i tranzitne infrastrukture kako bi zadovoljile rastuće apetite kineskih potreba za euroazijskim energetskim resursima, tržistem i mogućnostima za ulaganje.

Karta 1: Politicka karta Centralne Azije

Kineska strategija „Pojas i put“ omogućava Kini da istraje u svojim naporima u Centralnoj Aziji kako bi između ostalog umanjila svoju ovisnost o pomorskim rutama kojima patrolira američka mornarica, preuzela svoj geopolitički udio u regiji, poboljšala stabilnost u Centralnoj i Južnoj Aziji, iskoristila energetske mogućnosti Euroazije te osigurala svoj ravnomerniji razvoj obalnih i kontinentalnih zona. Kineska sveukupna regionalna strategija ovisi o njenoj ekonomskoj ekspanziji, a s obzirom da je Kina već postala dominantna ekomska sila u Centralnoj Aziji to samo ubrzava geopolitičku rekonfiguraciju u sredoštu kontinenta, proširujući unutrašnju i vanjsku povezanost same regije. Peking se za promociju vlastitih interesa u Centralnoj Aziji odlučio za bilateralnu, multilateralnu diplomaciju te strategiju „Pojas i put“.

Oslanjanje Pekinga na bilateralne i multilateralne okvire saradnje uklapa se u logiku kineske poslovice da „moramo hodati s obje noge“ (Huasheng, 2006). Prvu „nogu“ predstavlja istočna Azija dok drugu „nogu“ predstavlja Centralna Azija koja služi kao odskočna daska za Kinu da razvije svoja siromašna područja Xingjian, Tibet i unutrašnju Mongoliju, te da proširi svoj vanjski razvojni poticaj prema zapadu. Ekonomski napredak Kine danas čini da zemlje Centralne Azije razmišljaju o sigurnosti i geopolitičkim implikacijama sve veće regionalne prisutnosti Pekinga.

Kineska dugoročna ekomska ekspanzija i hegemonija nisu savršene. Kina se suočava sa značajnim socijalnim, ekološkim i ekonomskim izazovima, kao i planovima drugih sila, koji bi mogli ugroziti ili suzbiti njen globalni uspon. Sjedinjene Američke Države i dalje su glavna regionalna vojna sila s obzirom na svoje prisustvo, ali nakon 2016. godine i dolaska Donalda Trumpa, američki ekonomski utjecaj je beznačajan, a regionalna vojna uloga velika je nepoznanica. Kako bi SAD ostale relevantne u Centralnoj Aziji, potrebno je da Washingtona unaprijedi ekonomski i vojna rješenja u srcu Euroazije. SAD bi trebale nadopuniti svoj „Pivot ka Pacifiku“ sa snažnim „Pivotom ka Centralnoj Aziji“ kako bi bile u mogućnosti da efikasno oblikuju uspon Kine i evoluciju globalnog sigurnosnog poretka. Ostankom u regiji u značajnom i aktivnom kapacitetu, došlo bi do povećanja kredibilitet posvećenosti SAD-a regionalnoj i globalnoj stabilnosti.

4.1 Interesi i mogučnosti Kine u Centralnoj Aziji

Kina pored ekonomskog interesa u Centralnoj Aziji ima i sigurnosne interese koji se ogledaju u borbi protiv „tri zla“ u koje spadaju ekstremizam, terorizam i separatizam. Važan faktor u regiji predstavlja i energija gdje Kina želi iskoristiti ogromne energetske resurse i tranzitne potencijale Centralne Azije te se povoljno pozicionirati u odnosu na druge sile u Euroaziji. Peking oprezno posmatra i mogućnost infiltracije ujgurskih militanta u Xingjian i zato je pojačao svoju vojnu saradnju sa partnerima SCO-a u Centralnoj Aziji. Kako bi postigla svoje ciljeve, Kina se dijelom oslanja na strategiju „Pojas i put“ za razvoj i povezivanje trgovačke, energetske i tranzitne mreže kroz Euroaziju sa mrežama u Kini, dok provodi svoju strategiju za razvoj zapada koja je namijenjena razvoju Xingjiana, Tibeta i ostalih pokrajina.

Xi Jinping je 2013. godine najavio kinesku strategiju Pomorskog puta svile za nadopunu geoekonomskog napretka kroz kontinentalni dio Euroazije. Peking želi povezati "pojas" i pomorske „ceste svile“ kroz planirani Kinesko-pakistanski ekonomski koridor i Ekonomski koridor Bangladeš-Kina-Indija-Mijanmar (Blank, 2015). Kineska uključenost u izgradnju tranzitne infrastrukture Centralne Azije ide uporedo s njenim uspješnim ulaganjem u ogromna energetska tržišta u regiji i razvojem ruta za izvoz energije koje bi predstavljale alternativu pomorskim koridorima koji su pod uticajem SAD-a. Izgradnja kompjutnene tranzitne infrastrukture smanjuje kinesku ovisnost o Indijskom oceanu i Malajskom prolazu kojim američka mornarica patrolira.

U 2011. godini 77% uvoza nafte iz Kine prošlo je kroz Malajski prolaz. Do 2025. predviđa se da će ovisnost Kine o uvozu nafte dostići 68,8%. Kina nije članica niti grupe zemalja uvoznika energije niti članica grupe zemalja izvoznika energije, što naglašava izazov pristupa materijalnim resursima i dovodi u pitanje kineski ekonomski rast (Sing i Changsing, 2013). U Centralnoj Aziji, osiguravanje pristupa energetskim resursima regije i njihov siguran prolaz predstavljaju jedan od glavnih aspekata kineske regionalne strategije (Hu i Cheng, 2008). Izgradnja infrastrukture u Centralnoj Aziji dodatno omogućava Kini da proširi upotrebu plinovoda Xinjiang - Shanghai koji povezuje kineski zapad i istok (Guang, 2007). Navedene činjenice potvrđuje i izjava jednog kazastanskog političara koji je izjavio: „Kinezi su nam tiho, ali jasno rekli da su njihovi zahtjevi za energijom masivni i hitni - i da su spremni da plate visoku cijenu za rješavanje toga“ (Khanna, 2008: 87). Kineski ekonomski i vojni trag sigurno će se povećavati u široj Centralnoj Aziji.

S obzirom na sve veći sigurnosni i ekonomski ulog u Centralnoj Aziji, Kina je 2014. godine pristala pružiti 6,5 miliona američkih dolara vojne pomoći Kirgizistanu i stotine miliona dolara Tadžikistanu za policijske uniforme i obuku (Lain, 2014). Kina je početkom 2015. isporučila Uzbekistanu i Turkmenistanu proturaketni odbrambeni sistem HQ-9, čime ih je učinila prvim primaocima tih sistema tog tipa kineske proizvodnje (Chernogaev, 2015). Prije toga Kina je pružala obuku, vojne uniforme i komunikacijsku opremu za Kabul, Dushanbe i Bishkek. Kina je također povećala broj vojnih vježbi zajedno sa državama Centralne Azije i vojnu pomoć sigurnosnim sektorima tih zemalja.

Kina sve više stabilnost u široj Centralnoj Aziji i Xingjianu vidi kao ključnu za njen nastanak kao globalne sile, odakle dolazi potreba za dugoročnim vojnim prisustvom u regiji koji bi odrazio njen relativno napredniji vojni profil sa istoka zemlje gdje se suočava sa Tajvanom i

američkom flotom. Ova slabo razvijena područja, trenutno služe kao prepreka dalnjem razvoju Kine i sigurnosti iznutra. Samo se interno konsolidirajući i osiguravajući ravnomerniji ekonomski razvoj između obalnih i kontinentalnih zona, Kina može ostvariti geostrateške ciljeve istinski globalnih razmjera (Muzalevsky, 2015). Međutim, iako neprekidno raste, do sada je kineski vojni napredak u Centralnoj Aziji ostao ograničen te je za razliku od svog ekonomskog angažmana, kineska vojna uloga u regionu bila znatno nižeg intenziteta. Kina je javno priznala prevladavajuću rusku sigurnosnu i vojnu ulogu u regiji, dok uporedo polako gradi svoj regionalni vojni profil. U trenutnoj fazi, uspon Pekinga u Centralnoj Aziji i u svijetu još uvijek je određen geoekonomskim interesima Kine (Muzalevsky, 2015).

4.2 Pozicija Sjedinjenih Američkih Država u Centralnoj Aziji

Kineska ekspanzija u Centralnoj Aziji stavlja na test američki status supersile i zaštitnika globalnog poretka. Ironično je da američki napor na promicanju globalizacije i globalnog poretka olakšavaju globalni uspon Kine. Peking se od 1972. godine uključio u globalizaciju, i koristeći svoje reforme postigao status Kine kao druge najveće svjetske ekonomije i najveće trgovačke nacije danas. Kineski uspon vrši ogroman pritisak na globalni ekonomski i sigurnosni sistem, forsirajući rekonfiguraciju međunarodnih odnosa, posebno u Istočnoj i Centralnoj Aziji. Ovi događaji potaknuli su napore Washingtona na ponovnom uspostavljanju ravnoteže u Aziji kao dio projekta „Pivota“ ka Aziji i Pacifiku pokrenutog 2012. godine. Nažalost za Washington, njegov ekonomski utjecaj u Centralnoj Aziji je beznačajan i njegova regionalna vojna uloga je dovedena u pitanje, jer su se koalicione snage predvođene SAD-om povukle iz Afganistana u jesen 2021. godine. To je bilo jedno od predizbornih obećanja Donalda Trumpa, koje je na kraju sproveo Joe Biden.

U međuvremenu, Kina aktivno slijedi svoju inicijativu „Pojas i put“ koja je u potpunosti zasjenila američku inicijativu „Novi put svile“, u dosegu i posvećenosti te osigurala Pekingu trajnije vojno prisustvo. „Novi put svile“ bila je inicijativa Sjedinjenih Američkih država za Centralnu Aziju i Afganistan, koja je javno prvi put predstavljena 2011. godine, a koja je imala za cilj integraciju regije i pojačavanje njenog potencijala kao tranzitnog područja između Europe i Istočne Azije. Ova inicijativa bi povezivala Centralnu i Južnu Aziju u četiri ključna područja.

Prvo područje bi bila energija. Drugo područje bi bile ekonomska i politička modernizacija Centralne Azije. Treće područje bi bilo pitanje sigurnosti, gdje su se SAD nadale da će zadržati partnera na okupu radi održavanja sigurnosti u Centralnoj Aziji. I četvrto područje bi bilo povezivanje lokalnog stanovništva i društva (Zhao, 2012). Međutim, američka inicijativa do danas nije zaživjela te se izraz „Novi put svile“ danas uglavnom koristi za označavanje kineskog projekta „Pojas i put“.

Centralna Azija je od strateškog značaja za američke saveznike u Evropi i Aziji. Za SAD položaj u centralnoj Aziji predstavlja sposobnost da zadrži svoj vodeći položaj i globalni poredak uslijed porasta novih centara moći koji zadiru u Centralnu Aziju. Washington bi trebao biti spreman oblikovati uspon Kine istodobno gurajući naprijed na oba fronta, u Azijsko-pacifičkoj regiji i Centralnoj Aziji (Muzalevsky, 2015). Da bi očuvale suštinu međunarodnog sistema, SAD trebaju uključiti Kinu u prilagođavanje sistema, sa ili bez poticaja iz Pekinga. Nažalost, američki uspjeh u izgradnji institucija i partnerstava u Istočnoj Aziji je mnogo impresivniji nego u Centralnoj Aziji. Kao pomorska sila, kao sila koja je porazila Japan u Drugom svjetskom ratu, SAD se mnogo ugodnije osjećaju u Azijsko-pacifičkom regionu, gdje su izgradile mrežu saveznika i imaju mnogo jače ekonomske veze. Od 1945. do danas nijedna druga azijska sila, čak ni Japan, nisu dovele u pitanje vojnu prevlast SAD-a u toj regiji (Muzalevsky, 2015). S druge strane, u Centralnoj Aziji američki institucionalni utjecaj i partnerski odnosi sa zemaljama u regiji su veoma slabi. SAD se možda ne brinu mnogo o svom ekonomskom udjelu u regiji, ali svakako bi ih trebala brinuti regionalna ekonomska i vojna dinamika koje indirektno utječu na američki globalni položaj.

4.3. Budućnost Sjedinjenih Američkih Država u Centralnoj Aziji

Zbog važnosti Centralne Azije u oblikovanju globalnog poretku, SAD bi trebale pokrenuti još jedan „Pivot“ koji će biti fokusiran na ovu regiju. Pojačavanjem svog dugoročnog vojnog i ekonomskog angažmana u regiji i partnerstvom s drugim akterima, SAD mogu osigurati „mirni“ uspon Kine i stabiln razvoj regionalnog i globalnog poretku. Provodenjem regionalne politike i povećanjem direktne saradnje s pojedinim državama u regiji, najefikasniji je način slanja poruke o američkom interesu i posvećenosti razvoju i stabilnost regiona u narednim decenijama.

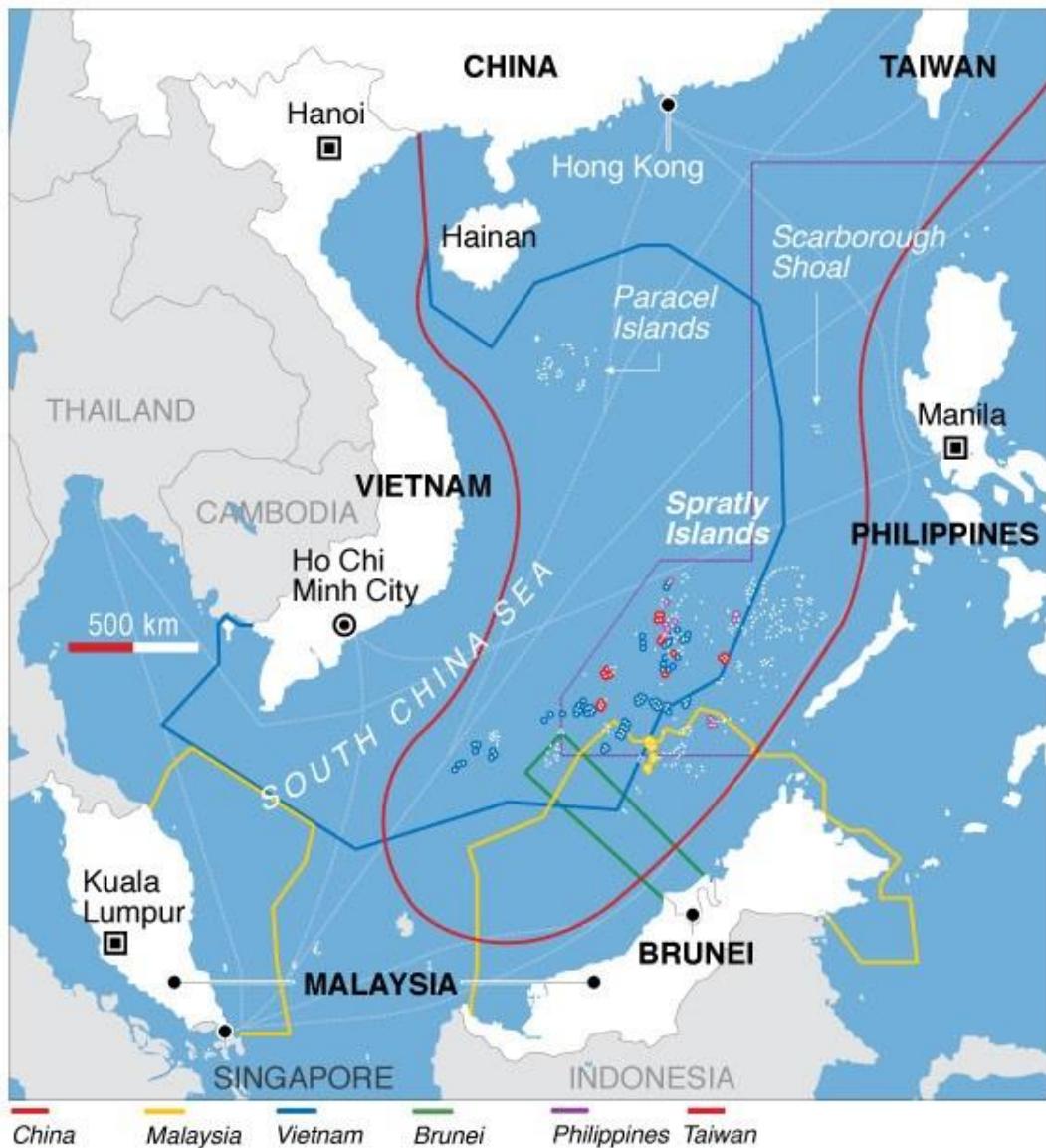
Iz godine u godinu ta je potreba sve veća zbog ubrzanog uspona Kine kao vodeće ekonomске sile u Centralnoj Aziji i kineskih ambicija o etabriranju u glavnu regionalnu vojnu silu (Muzalevsky, 2015). Vojna saradnja sa saveznicima bi trebala ići paralelno sa zajedničkim ekonomskim naporima na promovisanju razvoja i sigurnoj integraciji Centralne Azije u globalnu ekonomiju. Sjedinjene Američke Države moraju biti spremne da upravljuju geopolitikom centralne Azije ukoliko žele osigurati vodeću globalnu poziciju Washingtona u narednim decenijama i evoluciju stabilnog globalnog poretku uporedo sa usponom Kine.

Roman Muzalevsky, u svom izvještaju navodi četiri ključne preporuke za osnaživanje statusa SAD-a u Centralnoj Aziji, a to su: Jačanje vojnog angažmana u regiji, Nadogradnja američke inicijative „Novi put svile“, Unapređenje saradnje s ključnim partnerima i Oblikovanje globalnog uspona Kine (Muzalevsky, 2015). Jačanje vojnog angažmana u regiji je presudno, jer se очekuje da će povlačenje SAD-a potkopati ionako nizak nivo vojne i nevojne pomoći državama Centralne i Južne Azije te potkopati percipiranu važnost šire regije za američke sigurnosne interese, kreatore politika, strateške planere, pa čak i za američke saveznike i partnere. U tom smislu izgradnja mreže institucija u vojnom i sigurnosnom području od presudne je važnosti za osiguravanje dugoročnog položaja SAD-a u regiji i njegove sposobnosti da spriječe ili ublaže promjene u vanjskoj politici od strane regionalnih država (Muzalevsky, 2015). Nadogradnja već ranije spomenute američke inicijative „Novi put svile“, važna je zbog osiguravanja ravnomjernije integracije Centralne i Južne Azije u globalnu ekonomiju. SAD trenuntu nema značajnog ekonomskog udjela u regiji, što ih stavlja u nepovoljniji položaj u svojim strateškim odnosima sa zemljama Centralne Azije (Muzalevsky, 2015).

Što se tiče unapređenje saradnje s ključnim partnerima, tu se prije svega misli na zajednički napor SAD-a i EU u pogledu ekonomskih veza sa centralnom Azijom te saradnjom sa Rusijom u pogledu očuvanja sigurnosne stabilnosti u regiji. I posljednje, oblikovanje globalnog uspona Kine, SAD bi trebale pokušati institucionalizirati svoj odnos sa Kinom tako što će raditi na izazovima globalnog zagrijavanja i ostalim osjetljivim područjima (Muzalevsky, 2015).

V Južno kinesko more

Uvodni dio o Južnom kineskom moru omogućava uvid u ovu regiju, te samim tim i geografske, političke i historijske interese koje zastupaju sa jedne strane SAD sa saveznicima, a sa druge strane Kina. U posljednjih nekoliko godina, rizik od sukoba u Južnom kineskom moru bio je sve veći (Glaser, 2012). Sporne teritorijalne i sudske tužbe između zemalja u regiji stvorile su dozu nepovjerenja i anksioznosti. Južno kinesko more, veza između Indijskog i Tihog okeana, predstavlja stratešku lokaciju s nekoliko implikacija za Kinu i SAD.

Karta 2: Južno kinesko more

5.1. Geostrateški interesi

„Južno kinesko more je polu-zatvoreni dio vode između Indijskog i Tihog okeana“ (Truong & Knio, 2016: 1). Južno kinesko more je sastavljeno od mnogobrojnih ostrva, otočića, plićaka, pećina, grebena i stijena. Otoci su grupirani u tri arhipelaga: otoci Pratas, Paracelski otoci i otoci Spratly. Pored ovih arhipelaga, postoje i druga dva elementa: obala Macclesfield i plićak Scarborough (Gao & Jia, 2013). Zbog svog geografskog položaja, Južno kinesko more izuzetno je važno za pomorsku trgovinu koja dolazi sa Bliskog Istoka i Afrike do zemalja Istočne i Jugoistočne Azije. Još od davnina Južno kinesko more je bilo mirno more i izvor plodnog ribolovnog područja za obalne države. Međutim, u posljednje vrijeme Južno kinesko more je postalo područje sporova u vezi kontrole nad morskim i mineralnim resursima, a posebno naftom i prirodnim plinom. Iako je otkriće ugljikovodika i tekućeg prirodnog plina 1970-ih doprinijelo ekonomskom rastu u Istočnoj i Jugoistočnoj Aziji, pomorske napetosti mogu zaustaviti taj razvoj (Truong & Knio, 2016). Uz to, Južno kinesko more ima veliku ekonomsku vrijednost zbog važnosti koju regija ima za globalne trgovačke rute, koje predstavljaju najvažniji plovni put u modernoj historiji. U tom je pogledu Južno kinesko more je veoma važno za rast i budući razvoj ove regije. Nadalje, više od polovine svjetske godišnje brodske trgovačke flote i trećina cijelokupnog pomorskog prometa prolazi kroz Južno kinesko more (Kaplan, 2011). Dvije trećine zaliha energije Južne Koreje, 60% snabdijevanja Japana i Tajvana, te oko 80% uvoza sirove nafte u Kinu osigurava se kroz Južnokinesko more (Kaplan, 2011). Kao rezultat toga, Južno kinesko more ima veliku ulogu u osiguravanju energije za zemlje Istočne i Jugoistočne Azije. Međutim, nisu samo lokacija i energetski potencijal ono što Južno kinesko more čini geostrateški i ekonomski važnim. Postoje i teritorijalni sporovi u koje su uključeni: Kina, Vijetnam, Filipini, Brunej, Malezija i Tajvan. Prema statusu okupacije koju pruža *Azijska inicijativa za pomorsku transparentnost*, u Južnom kineskom moru postoji pet zemalja koje su okupirale otoke, grebene ili stijene. Brunej, jedna od država u sporu, nije zauzela nijednu stijenu ili otoke u Južnom kineskom moru.

Vijetnam je zemlja koja je zauzela najviše otoka u Južnom kineskom moru, a slijede ih Kina i Filipini, dok je Malezija zauzela tek njih nekoliko. Iako otoci Paracel i Patras imaju samo jednu okupacionu državu, Kinu, odnosno Tajvan, situacija na otocima Spratly je dosta složenija i otvorenija za sukobe. Na otocima Spratly najmanje pet strana osporava suverenitet nad otocima.

Ogroman broj nezauzetih otoka i stijena predstavljaju priliku svim državama u sporu da ih osvoje i sa velikim rizikom da budu upleteni u sukob s drugima dok poduzimaju takve radnje.

Prema Kairskoj i Potsdamskoj deklaraciji 1946. godine, Republika Kina je od Japana vratila otoke Paracel i Spratly. Kineska vlada je 1947. nacrtala „liniju jedanaest crtica“ kako bi označila svoj geografski suverenitet nad Južno kineskim morem. Kineska vlada je 1953. godine nešto oduzela, a nešto dodala: „Dvije crtice su uklonjene iz jedanaest crtica, ostavljujući devet segmenata, a iste godine nova crtica se pojavila prvi put u atlasima proizvedenim u Kini“ (Gao i Jia, 2013: 103). Kina je 1958. godine proglašila svoju Deklaraciju o teritorijalnom moru, koja je bila osnova za kineski pomorski poredak. Član 1 je naglasio da: "Širina teritorijalnog mora Narodne Republike Kine bit će dvanaest nautičkih milja. Ova se odredba odnosi na sva područja Narodne Republike Kine, uključujući kinesko kopno i njegove obalne otoke (...) i sve ostale otoke koji pripadaju Kini, a koji su odvojeni od kopna i njegovih obalnih otoka“ (U.S. Deparment of State, 1978: 2). Da bi preduhitrla ratifikaciju UNCLOS-a, koja se dogodila 1996., Kina je 1992. godine donijela *Zakon o teritorijalnom moru i susjednim zonama*. Član 2 je glasio: „Teritorijalno zemljište Narodne Republike Kine obuhvata kopno i njegove obalne otoke, Tajvan i različite povezane otoke, uključujući otoke Diaoyu, Penghu, Dongsha, Xisha, Nansha“ (UN Oceans & Law of the Sea, 1992: 1).

Kina je željela biti sigurna da članstvom u UNCLOS-u njen suverenitet i prava nad Južnim kineskim morem neće biti remećeni. Napetosti u Južnom kineskom moru su izbile krajem 1960-ih nakon otkrića potencijalnih resursa nafte i prirodnog plina. Filipini su 1971. godine proglašili okupaciju otoka Kalayaan smještenog u arhipelagu Spratly. Drugi veliki incident dogodio se 1974. godine, kada je nakon kratke i manje bitke, Kina vratila otočje Paracel od Vijetnama. Međutim, u vijetnamski teritorij uključeni su i mnogi drugi otoci sa spratlijskog arhipelaga. Zapravo, Vijetnam je bio uporniji u ovom razdoblju i do 2004. uspjeli su zauzeti najmanje 29 otoka (Gao i Jia, 2013). Prema postulatima neorealizma, može se pretpostaviti da su se postupci Kine protiv Vijetnama dogodili zbog aktivnosti Vijetnama u okviru sistemske strukture. Kina i Vijetnam su 2000. godine zaključili pomorsko razgraničenje u zaljevu Tonkin čime je uspostavljena prva pomorska granica između njih, kao i prvi pomorski sporazum ove vrste za Kinu (Gao i Jia, 2013). U maju 2009. godine, kao odgovor na zajedničku prijavu Malezije i Vijetnama, Komisiji o granicama epikontinentalnog pojasa, Kina je u dvije note verbale priopćila da: „Kina ima neosporni

suverenitet nad otocima u Južnom kineskom moru i susjednim vodama, te uživa suverena prava i jurisdikciju nad relevantnim vodama, kao i morskim dnom i njegovim podzemljem“ (UN Oceans & Law of the Sea, 2009: 1).

Kao odgovor na to, Vijetnam je predočio svoju notu u kojoj tvrdi da: „Kineski zahtjevi o otocima i susjednim vodama Istočnog mora (Južno kinesko more) koja se očituje na karti (...), nema pravnu, povijesnu ili činjeničnu osnovu, stoga je ništavno“ (UN Oceans & Law of the Sea, 2009: 1). Kao što je već spomenuto, takozvana neosporna suverenost Kine u svojoj osnovi ima liniju razgraničenja od devet crtica koja ne daje geografske koordinate za teritorijalno more. Prema toj karti, crtice koje je pružila Kina mnogo su bliže drugim državama u regiji nego ostrvima u Južnom kineskom moru koje drži Kina. U osnovi kineskih tvrdnjih nalaze se historijski i pravni dokazi, koji su izneseni u noti verbale 2011. godine: „Kineski suverenitet i srodna prava i nadležnost u Južnom kineskom moru podržani su obilnim povijesnim i pravnim dokazima“ (UN Oceans & Law of the Sea, 2011: 1). „Kina je bila prva koja je otkrila, imenovala, razvijala, provodila ekonomske aktivnosti i imala nadležnost nad otokom Nansha“ (Ministarstvo vanjskih poslova Narodne Republike Kine, 2000; Gao i Jia, 2013: 123).

Što se tiče zakonitosti kineskih historijskih prava, mišljenja su podijeljena, a nemali broj analitičara smatra da su kineska historijska prava fikcija i historijski falsifikat. Pravni okvir za ocjenu pomorskih zahtjeva je Konvencija Ujedinjenih nacija o pomorskom pravu (UNCLOS), koja datira iz 1982. Zanimljivo je da za razliku od Kine koja je UNCLOS ratificirala 1996., SAD nisu dio ovog međunarodnog sporazuma.

VI SAD i Narodna Republika Kina u Azijsko-pacifičkoj regiji

Karta 3: Azijsko-pacifička regija

6.1 SAD u Azijsko-pacifičkoj regiji

U ovom dijelu ćemo se pozabaviti ulogama koje Sjedinjene Američke države i Kina imaju u Azijsko-pacifičkoj regiji kao i njihovim shvatanjem same regije. Također, ispitaćemo kakav utjecaj ima Kina koja povećava svoju moć, na svoje susjede i SAD te kako je stvorila sigurnosnu dilemu i ravnotežu moći koja je usmjereni protiv nje. Kada je riječ o Azijsko-pacifičkoj regiji, SAD su se pojavile kao pacifička sila od kraja 19. stoljeća (Jae-hyung, 2003).

Od tada su SAD bile uključene u tri velika rata, sa Japanom u ratu u Tihom okeanu, sa Sjevernom Korejom i Kinom u Korejskom ratu, te sa Vijetnamom u Vijetnamu. Uprkos tim sukobima, američko prisustvo u Azijsko-pacifičkoj regiji osiguralo je stabilnost i prosperitet posljednjih godina. SAD su također potpisali nekoliko ugovora sa zemljama u Azijsko-pacifičkoj regiji kao što su Ugovor o međusobnoj sigurnosti s Japanom, Ugovor o uzajamnoj obrani s Filipinima i sporazum Australija-Novi Zeland-SAD (ANZUS) (Jae-hyung, 2003.). Slični američki sporazumi dodatno su se proširili na Republiku Koreju (Južna Koreja) 1953., Tajland 1962. i Indiju 2016. godine kroz Memorandum o sporazumu o logističkoj razmjeni (LEMOA). Azijsko-pacifička regija važna je za SAD zbog ekonomskih i sigurnosnih implikacija. Ministarstvo obrane SAD-a je istaknulo tri pomorska cilja u regiji: „da čuvaju slobodu mora; odvraćaju od konfliktova i prisile; i promovišu pridržavanje međunarodnog prava i standarda“ (U.S. Department of Defense, 2015: 1).

Iako SAD nemaju teritorijalne pretenzije u ovoj regiji, podržavaju primjenu i poštovanje međunarodnog prava. „U Istočnom kineskom moru i dalje podržavamo japansku administraciju nad otocima Senkaku i protivimo se bilo kakvim jednostranim akcijama. U Južnom kineskom moru pozivamo sve strane da istraju da na mirne načine rješavaju svoje sporove, što uključuje diplomaciju kao i rješavanje sporova pomoću trećih strana“ (U.S. Department of Defense, 2015: 6). Što je još važnije, Obama je 2009. godine najavio strategiju rebalansa tj. pivot u Azijsko-pacifičkoj regiji. Neke zemlje u regiji su pozdravile novu američku strategiju, dok su se druge u potpunosti protivile (Huang, 2016). Naravno, SAD ima svoje interes u regiji i strategija nije usmjerena samo na pružanje podrške zemljama unutar Azijsko-pacifičke regije (Huang, 2016). Položaj SAD-a u Azijsko-pacifičkoj regiji podrazumijeva mnogo aspekata, od ekonomskih do strateških i sigurnosnih implikacija, s tim da je njihov položaj u regiji veoma snažan zbog vojnih sposobnosti i sistema saveza koji su im na raspolaganju.

6.2 Kina u Azijsko-pacifičkoj regiji

Nakon više od 30 godina politike otvorenih vrata i reformi, Kina je prešla iz statusa marginalnog aktera u jednog od ključnih aktera u svijetu. Kako bi se suprotstavila negativnim aspektima svog razvoja i aspiracija, Kina je prihvatile miran uspon i strategiju win-win u ekonomskim odnosima (Wang & Zheng, 2013).

Izraz harmonični svijet, koji Kina nastoji promovisati širom svijeta, zvanično je nastao na samitu UN-a u New Yorku, kada je tadašnji kineski predsjednik Hu Jintao završio govor rekavši da: „Naši zajednički ciljevi svrstali su nas u isti čamac, a zajednički izazovi s kojima smo suočeni zahtijevaju da se ujedinimo. Pridružimo se rukama i zajedno radimo na izgradnji skladnog svijeta s trajnim mirom i zajedničkim prosperitetom“ (United Nations, 2005). Međutim, postoji osjećaj zabrinutosti zbog rastućeg utjecaja Kine i potencijala da postane agresivnija u obrani i ostvarenju svojih nacionalnih interesa (Wang & Zheng, 2013). U januaru 2017. ministarstvo vanjskih poslova Narodne Republike Kine, kao destabilizirajući faktore u Azijsko-pacifičkoj regiji označili su: „Nuklearno pitanje na Korejskom poluotoku složeno je i osjetljivo; proces pomirenja u Afganistanu je i dalje spor; sporovi oko teritorijalne suverenosti i pomorskih prava i interesa i dalje su aktuelni“ (Ministarstvo vanjskih poslova Narodne Republike Kine, 2017). Kineski predsjednik Xi Jinping je 2014. godine je: „pozvao je na koncept zajedničke, sveobuhvatne, kooperativne i održive sigurnosti koja uključuje široke konsultacije, zajednički doprinos i zajedničke koristi u Azijsko-pacifičkoj regiji“ (Ministarstvo vanjskih poslova Narodne Republike Kine, 2017). Kina ima moć mijenjati regionalni geoekonomski i geopolitički okvir. U pogledu ekonomskih odnosa, Kina je postala partner broj jedan za većinu zemalja u Azijsko-pacifičkoj regiji i glavni pokretač rasta.

Ali čak i ako većina zemalja ekonomski postaje sve ovisnija o Kini, oni se i dalje brinu zbog povećanja vojnih sposobnosti Kine i njezine nefleksibilnosti, kada su u pitanju teritorijalni sporovi ili drugi interesi (Arase, 2016). Postoji opća saglasnost da Kina treba pružiti prosperitet i rast na globalnoj razini i sve više doprinositi međunarodnom svjetskom poretku, ali istovremeno postoji zabrinutost oko toga šta bi značila rastuća sila poput Kine. Istovremeno, kao rezultat nacionalizma, Kina je prisiljena na agresivnije ponašanje posebno u pogledu rješavanju teritorijalnih sporova. Međutim postoji: „perceptivna razlika između onoga kako Peking želi sebe pokazati kao mirnu i odgovornu rastuću silu (...) i kako Kinu promatraju SAD i njeni susjedi u regiji“ (Arase, 2016).

Kineska politika proteklih godina navela je kreatore politika i analitičare da misle da će Peking u nekom trenutku osporiti položaj SAD-a u Azijsko-pacifičkoj regiji. Kao što je Mearsheimer izjavio: „Može se očekivati da će mnogo snažnija Kina pokušati izbaciti Sjedinjene Američke Države iz Azijsko-pacifičkog regiona“ (Mearsheimer, 2014: 5). Sve se ovo dešava u vrijeme kada se SAD nakon nekoliko godina povlačenja, smislile strategiju za ponovni i jači

angažman u Azijsko-pacifičkom regionu. Nije upitno da bi uspon Kine mogao utjecati na geostrateški reljef Azijsko-pacifičkog regiona, već: „Postoji tendencija da se zamijene i zbune rastuće sposobnosti rastuće sile, sa njenim namjerama, spremnošću i sposobnošću da mijenja postojeću međunarodnu i regionalnu strukturu moći“ (Arase, 2016: 58). Kina je svjesna izazova koji proizlaze iz njenog okruženja i SAD-a, a koji danas jačaju svoje veze kako bi se suprotstavili uočenim kineskim projekcijama moći.

Za Kinu je jedan od načina da se suprotstavi tim negativnim aspektima da bude jasnija u pogledu svojih politika i strategija. Azijsko-pacifička regija ima za Kinu i druge zemlje regije značajne i pozitivne ekonomske implikacije. Međutim, ova pozitivna uloga koju Kina ima u pogledu ekonomskih odnosa zasjenjena je njenim nacionalnim i strateškim interesima u regiji. Zbog toga u regiji postoje zabrinutosti zbog budućih namjera i težnji Kine te su ostale zemlje počele tražiti mogućnosti da se suprotstave usponu Kine. Teritorijalni sporovi i strateški značaj regije privukli su pažnju SAD-a, koje su opet pojačale uključenost u Azijsko-pacifičkoj regiji sa potpuno novom strategijom.

6.3 Budućnost kinesko-američkih odnosa u azijsko-pacifičkoj regiji

Gledajući kinesko-američke odnose, može se zaključiti da oni nisu ni neprijatelji ni prijatelji. Obje su države nekoliko puta jasno stavile do znanja da žele stabilan, konstruktivan i kooperativan odnos, a više puta SAD su rekli da njihov cilj nije obuzdavanje Kine. SAD su voljne pomoći Kini da se integrira u postojeći svjetski poredak (Huang, 2016). Na početku mandata Obama je izjavio: „Neki u Kini misle da će Amerika pokušati da obuzda kineske ambicije; neki u Americi misle da se rastuće Kine treba bojati. Ja zauzimam drugačije mišljenje (...) Vjerujem u budućnost u kojoj je Kina snažan, napredan i uspješan član zajednice naroda; budućnost gdje su naše nacije partneri iz potrebe“ (Tan i Kemburi, 2014: 2).

Ministarstvo vanjskih poslova Kine dalo sličnu izjavu: „Od 2015. godine odnosi između Kine i Sjedinjenih Američkih država ostaju stabilni i čak su postigli novi napredak (...) Dvije zemlje su održavale komunikaciju i koordinaciju u pogledu Azijsko-pacifičkih poslova (...) i složile se da grade bilateralni odnos pozitivne interakcije i inkluzivne saradnje u regiji (...) Kina je voljna (...) raditi s novom američkom administracijom kako bi se slijedili principi bez sukoba, međusobnog

poštovanja i obostrano korisne saradnje, povećala se saradnja u bilateralnim, regionalnim i globalnim poslovima, upravljale i kontrolisale razlike na konstruktivan način“ (Ministarstvo vanjskih poslova Narodne Republike Kine, 2017).

Međutim, postoji razlika između toga kakav odnos žele SAD i Kina i kako ti odnosi zapravo izgledaju. Nakon najave Obamine strategije pivota ka Azijsko-pacifičkoj regiji, razlike među njima postaju sve očiglednije. „Povezane promjene u strateškom pejzažu Istočne Azije, pa čak i cijele Azijsko-pacifičke regije, daju značaj kinesko-američkim strateškim odnosima“ (Arase, 2016: 63). Mearsheimer smatra da: „Ako Kina nastavi ekonomski rast, pokušati će dominirati Azijom onako kako Sjedinjene Američke Države dominiraju zapadnom hemisferom“ (Mearsheimer, 2014: 1). Oslanjajući se na ovu izjavu SAD će se prije ili kasnije naći u poziciji da spriječi da Kina postane regionalni hegemon. Mnogi analitičari istaknuli su nestabilnost odnosa Kine i SAD-a usprkos onome što ove dvije zemlje izjavljuju ili tvrde. Međutim, i pored toga među njima postoje i elementi saradnje i elementi rivalstva (Jiadong & Xin, 2012). Yan naglašava opasnost njihove politike pretvaranja da su prijatelji, kao i njihovih nerealnih očekivanja, za koja se vidi da utječu na fluktuacije u odnosima Kine i SAD-a (Yan, 2010).

Stalno prisustvo SAD-a u Azijsko-pacifičkoj regiji jedan je od izazova sa kojima se Kina susreće, jer to Kini ne ostavlja dovoljno prostora da slijedi vlastite strateške interese poput postajanja vojne i pomorske sile. Trenutno, SAD su dovoljno i jake i motivisane da budu prisutne u Azijsko-pacifičkoj regiji što znači da će i u budućnosti sino-američki odnosi podrazumijevati i pozitivne i negativne aspekte.

6.4 Tajvan

Tajvan, službeno poznat kao Republika Kina, je otok uz južnu obalu Kine, kojim se od 1949. godine upravlja neovisno od kontinentalne Kine. Narodna Republika Kina gleda na otok kao na provinciju, dok Tajvan sebe smatra zasebnim teritorijom s vlastitom demokratski izabranom vladom u kojoj živi dvadeset i tri miliona stanovnika. Uprkos sporu oko suvereniteta, ekonomske veze između ostrva i kopna značajno su napredovale posljednjih godina. Ipak, političke napetosti i dalje dominiraju odnosom. Tajvansko pitanje ponovnog ujedinjenja, nezavisnosti ili statusa quo, nosi ne samo geopolitičke posljedice, već ima i kulturnu, ekonomsku i političku dimenziju.

Karta 4: Geografski položaj Tajvana

6.4.1 Historijski pregled

Da bi shvatili o čemu se zapravo radi, potrebno je vratiti se u 1912. godinu kada je pala kineska Qing dinastija, što je predstavljalo krah 2000 godina dugog kineskog carstva. Nakon tog događaja dolazi do osnivanja Republike Kine.

Prve dvije decenije Republike Kine obilježile su oružane pobune unutar kompletног teritorija, što je dovelo do osnivanja i rasta Komunističke partije Kine.

Nakon masovnih ubistava komunista od strane vlade Republike Kine 1927. godine, komunisti su se pobunili čime je izbio građanski rat koji je trajao sve do 1949. godine kada je Komunistička partija preuzeila vlast nad teritorijom kontinentalne Kine, potiskujući vladu Republike Kine na Tajvan. Narodna Republika Kina sa komunističkom partijom na čelu, je proglašena 1949. godine sa svojim glavnim gradom Pekingom. U isto vrijeme potisnuta Republika Kina na Tajvanu proglašava Taipei svojim glavnim gradom. Od 1971. godine, Narodna Republika Kina je prepoznata od strane UN-a kao zvanična Kina. Međutim, mnoge zemlje imaju nezvanične odnose sa Tajvanom. Prije svega se to odnosi na Sjedinjene Američke Države, koje su 1979. godine donijele „Taiwan Relations Act“ što je omogućilo SAD-u nastavak saradnje sa Tajvanom (Maizland, 2021). Praktično gledano, postoje dvije vlade, jedna u Pekingu, a druga u Taipeiu sa različitim stavovima u pogledu statusa otoka. Za Narodnu Republiku Kinu postoji samo „jedna Kina“ i Tajvan je dio nje. Većina stanovnika Tajvana, uprkos tome što su etnički Han, sebe smatra Tajvancima a ne kinezima, te uprkosu dogovoru iz 1992. godine između Pekinga i Taipeia, na otoku je sve veća opredeljenost ka potpunom suverenitetu Tajvana. Naravno, Peking ne želi odustati od svog stava „jedna Kina“, te sa dolaskom na vlast Xi Jinping-a dolazi do zaoštravanja odnosa između Kine i Tajvana.

6.4.2 Pozicija Sjedinjenih Američkih Država

Sjedinjene Američke Države su 1979. godine uspostavile formalne diplomatske odnose s Narodnom Republikom Kinom. Istovremeno prekinute su diplomatske veze i ukinut ugovor o uzajamnoj odbrani sa Republikom Kinom (Tajvanom). Međutim, SAD i dalje održava snažan neslužbeni odnos sa Tajvanom koji se prije svega ogleda u prodaji odbrambene opreme i sistema tajvanskog vojski (Maizland, 2021). U isto vrijeme, Peking je više puta neuspješno pozivao Washington da zaustavi prodaju oružja i prekine kontakt s Taipejem. Američki pristup Tajvanu regulisan je njihovom politikom „Jedna Kina“. Ta politika je zasnovan na nekoliko dokumenata, poput tri američko-kineska saopštenja postignuta 1972. godine, 1978. godine, 1982. godine; Aktom o Tajvanskim odnosima, koji je donio Kongres SAD-a 1979. godine; i odnedavno jasnosti dostupnim dokumentom „Šest uvjerenja“, koje je predsjednik Ronald Reagan prenio Tajvanu 1982. godine (Maizland, 2021).

Ovi dokumenti navode da Sjedinjene Američke Države: „Priznaju kineski stav da postoji samo jedna Kina, a da je Tajvan dio nje“ i da je Narodna Republika Kina „jedina legalna vlada Kine“; odbacuju svaku upotrebu sile za rješavanje spora; održavaju kulturne, komercijalne i druge veze s Tajvanom, provedene putem Američkog instituta na Tajvanu (AIT); obvezuje se na prodaju oružja Tajvanu u svrhu samoodbrane; te najvažnije, da će zadržati mogućnost pomaganja u odbrani Tajvana, dok se zapravo neće obvezati na to - politika poznata kao strateška dvosmislenost (Maizland, 2021). Glavni cilj SAD-a je održavanje mira i stabilnosti dok je od Taipeia i Pekinga zatraženo održavanje statusa quo.

Dobro bi bilo napomenuti i da je Tajvan najveći svjetski proizvođač poluvodičkih čipova koji se nalaze u većini elektronike, uključujući pametne telefone, računare, vozila, pa čak i u sistemima naoružanja koji se oslanjaju na umjetnu inteligenciju. Uzimajući to u obzir, ne bi bilo pretjerano reći da ovisnost SAD-a i njenih hi-tech kompanija o tajvanskim čipovima, zasigurno povećava motivaciju usmjerenu ka zaštiti Tajvana.

Za vrijeme trajanja mandata Donalda Trumpa, SAD su osnažile veze sa Tajvanom uključujući prodaju oružja u vrijednosti više od \$18 milijardi dolara te otkrivanjem kompleksa od \$250 miliona dolara koje de facto predstavlja ambasadu u Taipeiu (Maizland, 2021). Administracija J. Bidena je zauzela sličan pristup, potvrđujući odluku Trumpove administracije da američkim dužnosnicima omogući slobodniji sastanak s tajvanskim dužnosnicima. Biden je ujedno bio i prvi američki predsjednik koji je pozvao tajvanske predstavnike da prisustvuju predsjedničkoj inauguraciji (Maizland, 2021).

6.4.3 Pozicija Narodne Republike Kine

Za Peking, Tajvana je više od simbola konačnog uspjeha Kineske komunističke partije. To je strateški imperativ vođen i tajvanskim strateškim položajem i rastućim antagonizmom između SAD-a i Kine. Tajvan je strateški bitna kvota koja razdvaja kineska obližnja mora i premošćuje luk ostrva koja se protežu jugozapadno od Japana, kroz Indoneziju, sa onima s Filipina (Baker, 2020). Tajvan ima dvojaku važnost. Presudan je i za bilo koju stranu strategiju ograničavanja Kine, kao i za kinesku sigurnost u istočnom i južnom kineskom moru tj. područjima ključnim za kinesku nacionalnu odbranu, sigurnost hrane i međunarodnu trgovinu (Baker, 2020).

6.4.4 Mogućnost izbijanja otvorenog sukoba

Najgori scenarij sukoba između Kine i Tajvana bi bez sumnje bio vojni sukob. Za Kinu, proglašenje nezavisnosti Tajvana bi bilo ekvivalent objavi rata. Dakle, sve dok se Peking ne odriće svog prava na upotrebu sile u svrhu ujedinjenja, odnosno pitanjima razdvajanja, presudno je da se Tajvan bavi vojnim scenarijima i vojnom spremnošću. Razine vojnog angažmana kreću se od informacijskog rata, prikrivenih operacija i psihološkog ratovanja, do ozbiljnih borbenih neprijateljstava poput blokada, raketnih udara i invazije punih razmjera (ICG Asia Report, 2003).

Uprkos očiglednoj vojnoj i logističkoj prednosti koju Pekinga ima, invazija i preuzimanje vlasti nad Tajvanom nije „jednosmjerna“ ulica, kako se na prvu čini. Kina ima ogromnu vojsku koja je sve više sofisticirana, međutim ima i ogromnu teritoriju koju je potrebno štiti od moćnih protivnika. Tajvan također ima sofisticiranu vojsku i pored činjenice da je znatno manji od Kine, Tajvanu je potrebno da djeluje na mnogo manjem bojnom prostoru protiv samo jednog protivnika. Poreda toga, SAD i Japan bi zasigurno pružili pomoć Tajvanu, čime bi se snage Tajvana i Kine skoro pa ujednačile. Uprkos rastu vojnih kapaciteta Narodne Republike Kine, napad i okupacija Tajvana bi bila izuzetno težak poduhvat. Da bi napali Tajvan, kineskim snagama bi bilo potrebno putovanje od osam sati da stignu do obala Tajvana, gdje bi već bili unutar dometa tajvanske artiljerije dobro pozicionirane na obali otoka. Samo desetina tajvanske obale je pogodna za amfibijsko pristajanje, čim je faktor iznenađenja sведен na minimum (Caspian report, 2021).

Vojska Tajvana broji 130.000 aktivnih vojnika, 1.5 miliona rezervista te hiljade oklopnih borbenih vozila, što znači da bi se otok napao i „pregazio“ Kini bi bila potrebna nadmoćna vatrena snaga, koju Kina trenutno ne posjeduje. Ukoliko bi kineski amfibijski napad i uspio, kineske snage bi morale okupirati otok sa 23 miliona neprijateljski raspoloženih stanovnika, gdje bi pobune bile neminovne. Da sumiramo, mnoge stvari bi morale uspjeti kako bi kineski napad i okupacija Tajvana bila uspješna. Teoretski, onako kako bi operacija bila uspješna, isto tako je moguća i potpuna katastrofa kineske vojske, koja bi se zasigurno imala i političke posljedice. Pored političkih posljedica, u slučaju neuspješnog zauzimanja Tajvana, kineska vojska bi bila označena kao tigar od papira. Navedene potencijalne posljedice za Pekingu su zaista riskantne, čime se mogućnost otvorenog napada i sukoba svodi na minimum u bliskoj budućnosti. Ono što je moguće jeste da Kina započe hibridni rat protiv Tajvana, što dijelom već i čini.

Kineski ratni avioni već svakodnevno lete oko Tajvana, prilikom čega primoravaju tajvansku avijaciju da podigne svoje avione, što donosi ogromne troškove za Taipei, a i dodatni psihološki pritisak (Caspian report, 2021).

Narodna Republika Kina trenutno ne posjeduje snagu za zauzimanje Tajvana, ali politički i ekonomski Peking zasigurno neće odustati. Sve dok je status quo očuvan, rizik za izbijanje otvorenog sukoba je minimalan.

VII Odnos vojne moći SAD-Kina

Vodeći se citatom od B. Russell-a „Rat ne određuje ko je upravu – nego ko je ostao“, u ovom dijelu ćemo uporediti vojne kapacitete Sjedinjenih Američkih Država i Narodne Republike Kine. Kao izvor je korišten „Global Fire Power (GFP)“ koji od 2006. godine pruža jedinstven analitički prikaz podataka koji se odnose na 138 modernih vojnih sila. Rang GFP-a zasnovan je na potencijalnoj ratnoj sposobnosti svake zemlje na kopnu, moru i zraku, a koji se bori konvencionalnim sredstvima. Rezultati uključuju vrijednosti povezane sa snagom, opremom, prirodnim resursima, finansijama i geografijom koji su predstavljeni sa preko 50 individualnih faktora, a koji se koriste u formulisanju finaliziranog GFP ranga. Prema GFP rangu za 2020. godinu, Sjedinjene Američke Države se nalaze na prvom mjestu, što ih čini najjačom vojnom silom na svijetu. Narodna Republika Kina se nalazi na trećem mjestu sa tendencijom napretka, čime bi preskočili drugoplasiranu Rusiju. U tabeli ispod možemo vidjeti usporedbu između SAD-a i Kine u određenim kategorijama, koje su između ostalog, korištene za određivanje ranga vojnih sila u svijetu (Ezez, 2020).

	Sjedinjene Američke Države	Narodna Republika Kina
Globalni rang	1	3
Raspoloživo ljudstvo	144 872 845	752 855 402
Aktivno vojno osoblje	1 400 000	2 183 000
Rezervisti	860 000	510 000
Odbrambeni budžet	\$750 000 000 000	\$237 000 000 000
Borbeni avioni	2085	1232
Helikopteri	5768	911
Borbeni tenkovi	6289	3500
Nosači aviona	20	2
Podmornice	66	74
Razarači	91	36
Raspoloživi aerodromi	13.513	507
Cestovna pokrivenost	6,586,610 km	3,860,800 km

Tabela 1: Usporedba vojnih kapaciteta za 2020. godinu

7.1 Trenutne i buduće vojne projekcije Kine

Ovo poglavlje je posvećeno Kini i njenim vojnim motivima, razlozima i geopolitičkoj strategiji, a sve u cilju propitivanja pomoćne hipoteze koja glasi: „Za globalnu dominaciju potrebna je vojna moć“.

Porast vojnog i odbrambenog budžeta Narodne Republike Kine je u globalnom fokusu već duži niz godina. Evidentan je porast ulaganja kineske države u ovaj sektor. Tome svjedoče i godišnji izvještaji iz Pentagona gdje se nakon njihove objave, SAD i Kina redovno upuštaju u otvorenu javnu prepirku oko tačnosti tih izvještaja i iznesenih podataka. Sjedinjene Američke Države redovno naglašavaju sve veće troškove Kine za odbranu i jačanje vojnih kapaciteta, što Kina redovno oštro demantuje te informacije i navodi ih kao američko pretjerivanje kineske vojne moći. Nadalje, Kina uzvraća kako je njena vojna modernizacija isključivo odbrambene prirode, da nema agresivne namjere te da je uključena u „mirni rast“. Međutim, može se zapaziti da Kina nije opovrgnula izvještaje o jačanju svojih vojnih sposobnosti u smislu nuklearnog oružja, Interkontinentalnih balističkih projektila (ICBM), Balističkih raketa srednjeg dometa (MRBM), izgradnje mornarice, jačanje zračnih snaga te rad na mogućnostima projekcije moći. Pored toga, Kina naglasak stavlja na svemirsko i cyber ratovanje. Povećano kinesko ulaganje u vojsku i vojne svrhe prevazilazi odbrambene svrhe, čime se izaziva sumnja u stvarne namjere Kine. Kineska eskalirajuća vojna moć nije isključiva briga samo Sjedinjenih Američkih država. Kineska ubrzana vojna izgradnja stvara globalnu i regionalnu zabrinutost u strateškim regijama koje graniče s kineskom periferijom. Pored Istočne Azije i Tajvana koji se primarno tiču SAD-a, pod pritiskom su jugoistočna Azija, Južna Azija, jugozapadna Azija te Centralna Azija.

Uprkos svom strateškom partnerstvu s Kinom, ni Rusija ne može ostati strateški ravnodušna prema kineskim vojnim tendencijama. Strateške razloge Kine za jačanje vojnih kapaciteta nije teško odgonetnuti. Historijski gledano najtraumatičniji događaji koji su nagnali kineske vlasti da pod svaku cijenu ojačavaju vojne kapacitete su slijedeći: pobeda SAD-a u Hladnom ratu, raspad komunističke sile SSSR-a, vojna i tehnološka nadmoć SAD-a u Prvom zaljevskom ratu i invaziji na Irak, vojna i humanitarna intervencija SAD-a na teritoriji država bivše Jugoslavije, okruženost Kine i na zapadu i na istoku sa strateškim partnerima SAD-a i integracija visokotehnoloških dostignuća sa vojnim kapacitetima u SAD-u.

Ukoliko bi izostavili navedene spoljne silnice, Kina bi i pored toga krenula u ubrzani vojni izgradnju kako bi si ispunili nacionalnu ambiciju – Kina kao globalna sila. Kina je već dugi niz godina ekonomski supersila i jasno je da ide u pravcu da postane i vojna supersila. Kina ima dobro osmišljenu strategiju za postizanje tog cilja. Publikacija „Kineska nacionalna odbrana“ iz 2006. navodi: „Kina provodi strategiju razvoja u tri koraka u modernizaciju svoje nacionalne odbrane.... Prvi korak je postavljanje čvrstog temelja do 2010. godine, drugi korak je postići značajan napredak oko 2020. godina, i treći korak je postići strateški cilj izgradnje informatiziranih oružanih snaga i sposobnih za pobjedu u informatiziranim svjetskim ratovima do sredine 21. stoljeća“ (Kapila, 2008).

Na osnovu izvještaja iz Pentagona i drugih izvora, mogu se izdvojiti slijedeće karakteristike kineskog eskalirajućeg vojnog razvoja: U martu 2008. godine Kina je najavila povećanje budžeta za odbranu od 17,8% nakon čega je dosegao cifru od \$59 milijardi dolara; Američki obavještajni izvori konstantno tvrde da Kina neprestano podcjenjuje svoj obrambeni proračun te da je stvarni proračun Kine za obranu svake godine gotovo tri puta veći od javno objavljenih podataka; Objavljeni podaci o kineskom budžetu za odbranu ne odražavaju glavne kategorije odbrambenih rashoda za kineske strateške snage (nuklearno oružje i raketni arsenal) i vojna istraživanja. Za 2007. godinu, Sjedinjene Američke Države su proračunale da su stvarni obrambeni troškovi Kine bili u rasponu od 97 do 139 milijardi dolara, za razliku od deklarisane cifre od 45 milijardi dolara (Kapila, 2008).

U kontekstu kinesko-američkog rivalstva, pravac u kojem Kina planira i sprovodi svoj vojni razvoj je jasan. Kina radi na pripremi strateškog nuklearnog odvraćanja od napada SAD-a na Kinu te razvoju vojnih sposobnosti kako bi troškovi eventualne vojne operacije SAD-a protiv Kine bili previsoki. Prioriteti vojnog razvoja Kine su slijedeći: (1) Svemirsko ratovanje (2) Integrисane vojne operacije i informatizovano ratovanje (3) Projekcija moći koja uključuje sve važne komponente poput zračnih napada, amfibijskog ratovanja i helibornih operacija (3) Mehanizirano ratovanje (4) Operacije specijalnih snaga (5) Cyber ratovanje (6) Raketno ratovanje (Kapila, 2008). Kina ima za cilj smanjiti visokotehnološku prednost koju ima SAD u svim spektrima ratnih dejstava.

Posebnu pažnju treba obratiti na kinesku pomorsku ekspanziju i modernizaciju. U tom pravcu Kina za cilj ima razviti slijedeće: (1) Kineska pomorska odbrana (2) Prekinuti bilo kakvu pomorsku blokadu Kine (3) Razviti mornaričke sposobnosti za strateški utjecaj (4) Pomorske sposobnosti za pružanje energetske sigurnosti Kine u smislu odbrane morskih koridora (6) Podmorničko ratovanje u smislu sposobnosti za odvraćanje od upotrebe američke pomorske nadmoći (7) Razvijanje krstareće rakete dugog dometa protiv američkih nosača aviona (Kapila, 2008).

Što se tiče globalnog utjecaja, ubrzani razvoj kineskih vojnih kapaciteta donosi promjene u odnosima snaga. Globalna ravnoteža moći je uzdrmana sa kineskim potezima u smjeru izgradnje Kine kao ekonomski i vojne supersile. Rastom i razvojem, Kina direktno dovodi u pitanje prevlast Sjedinjenih Američkih Država kao jedine supersile. Također, surađujući sa zemljama koje su neprijateljski nastrojene prema Sjedinjenim Američkim Državama, Kina ubrizgava element strateške destabilizacije globalnog svjetskog poretku (Kapila, 2008). Od Sjedinjenih Američkih Država se može očekivati da neće biti nijemi promatrač rastućeg vojnog kapaciteta Kine, posebno u strateškim regijama, kao i u pomorskoj dimenziji te u narušavanju poznatog američkog principa „slobode otvorenih mora“. SAD također neće dozvoliti političke i vojne prisile američkih saveznika poput Japana i Južne Koreje ili vojne prijetnje takvim saveznicima.

Sjedinjene Američke Države imaju moć, političku, stratešku, ekonomsku i vojnu da se nose sa novom rastućom Kinom. Međutim, to se ne može reći za manje sile i države u susjednim kineskim regijama koje Kina privlači u vlastitu sferu interesa.

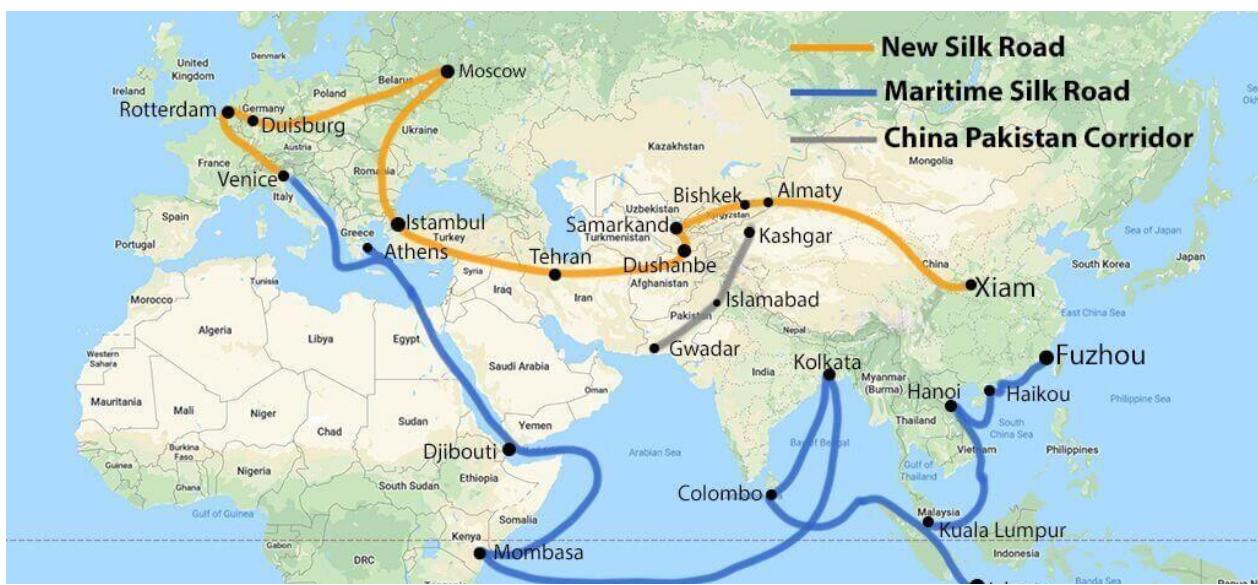
Uzimajući sve u obzir, može se reći da je malo vjerojatno da će se Kina upustiti u direktni vojni sukob sa Sjedinjenim Američkim Državama do 2050. godine. To je godina za koju je Kina odredila da će tada dostići vrhunac svoje vojne moći čime bi konačno postala „vojna supersila“ sposobna da ostvari potpunu pobjedu u konvencionalnom i informatiziranom ratu. Nastanak kao „ekonomski supersile“ nije bio previše težak zadatak za Kinu. Osim ekonomskih faktora koji su djelovali i još uvijek djeluju u korist Kine, globalni sigurnosni faktori naveli su SAD i zapadne zemlje da pomognu ekonomski razvoj Kine u zamjenu za pseudo-strateški odnos sa SAD-om krajem 1970-ih i početkom 1980-ih godina koji je bio uperen protiv Sovjetskog Saveza.

Pojava Kine kao vojne supersile i njene sklonosti vojnom sukobu zbog spornih pitanja, stvara stratešku neizvjesnost i stratešku zabrinutost oko budućih vojnih pravaca Kine. Kina mora priznati stratešku stvarnost da se u svom napretku prema statusu vojne supersile mora boriti ne samo sa Sjedinjenim Američkim Državama, nego i sa nizom konkurenčkih regionalnih sila, što bi moglo zakomplikirati kineski vojni uspon. Ukoliko Kina nastavi da i dalje iskorištava granične sporove kao tačke strateškog pritiska to bi moglo ostale regionalne sile natjerati na gravitiranje ka Sjedinjenim Američkim državama.

VIII Kineska inicijativa „Pojas i put“

Kineska inicijativa „Pojas i put“ je strategija koju je pokrenula Narodna Republika Kina koja teži povezivanju Azije sa Afrikom i Evropom kopnenim i pomorskim mrežama s ciljem poboljšanja regionalne integracije, povećanja trgovine i poticanja ekonomskog rasta (EBRD, 2021). Ime je 2013. godine ozvaničio kineski predsjednik Xi Jinping, koji je inspiraciju crpio iz koncepta Puta svile uspostavljenog za vrijeme dinastije Han prije 2.000 godina - drevne mreže trgovačkih putova koja je stoljećima Kinu povezivala s Mediteranom preko Euroazije. Inicijativa se još nazivala i „Jedan pojas jedan put“ (EBRD, 2021). Inicijativa Pojas i put se sastoji od Ekonomskog pojasa Puta svile - transkontinentalnog prolaza koji kopnom povezuje Kinu s jugoistočnom Azijom, južnom Azijom, Srednjom Azijom, Rusijom i Evropom - te Pomorskog puta svile 21. vijeka, morskom rutom koja povezuje obalne regije Kine s jugoistočnom i južnom Azijom, južnim Pacifikom, Bliskim istokom, istočnom Afrikom i konačno Evropom (EBRD, 2021). Zvanični Peking je definirao pet glavnih prioriteta inicijative: koordinacija politika; infrastrukturna povezanost; nesmetana trgovina; finansijska integracija; i povezivanje ljudi (EBRD, 2021).

Pojas i put je povezan sa velikim programom ulaganja u razvoj infrastrukture za luke, puteve, željeznice i aerodrome, elektrane i telekomunikacijske mreže. Pojas i put je sve važniji krovni mehanizam za kinesku bilateralnu trgovinu sa partnerima inicijative: od marta 2020. godine

Karta 5: Inicijativa Pojas i put

broj zemalja koje su se pridružile Inicijativi za Pojas i put potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju sa Kinom je 138 država (EBRD, 2021).

8.1. Geostrateški interesi Kine

U vremenu kada se svijet i zapad bore sa nesigurnom ekonomijom, obnovljenim protekcionizmom, Kina se povezuje sa svijetom kroz dugoročne ekonomske investicije pod okriljem programa koji se proteže i povezuje države putem nekoliko kopnenih koridora i pomorskih ruta i pokriva oko 65% ukupne svjetske populacije i 40% svjetskog BDP-a. Pojas i put predstavlja najambiciozniji geoekonomski projekat u novijoj historiji, koji želi da obnovi historijski Put svile. Prva komponenata je takozvani ekonomski pojas Puta svile, koji je kopnena tranzitna ruta koja se sastoji od šest koridora i pokriva većinu država u Aziji i Evropi.

Duž ove rute Peking želi da ojača infrasktrukturu gradeći pruge, puteve, mostove, gasovode i hidroelektrane.

Druga komponenta je pomorski Put svile kojem je cilj diverzifikovati kineske opskrbne linije duž istočne obale, gradeći luke, rafinerije i industrijske zone.

Međutim, inicijativa je mnogo više od pravljenja fizičke povezanosti. Ona je u službi kineskih stranih i domaćih ciljeva, jer želi da ublaži ovisnost o trenutnim morskim koridorima. Trenutno oko 90% kineskog izvoza mora proći upravo kroz te morske koridore koji su van kontrole Pekinga. Žuto more, Istočno-kinesko more i Južno kinesko more imaju snažno prisustvo SAD-a. Pomorsko čvorište kao što je Malajski prolaz kroz koji Kina uvozi cca. 80% sirove nafte, osigurava američka mornarica, dok se Kina oslanja upravo na SAD u osiguravanju tih pomorskih koridora. Međutim, kao geopolitički rival, Peking se ne može i ne smije dugoročno osloniti na Washington u kontekstu osiguravanja kineskih izvoznih ruta. U ovom kontekstu inicijativa služi kao plan koji diverzificira kineske vanjskotrgovinske puteve. Za primjer možemo uzeti Indijski podkontinent gdje Kina gradi luke, puteve, željeznice i plinovode koji će omogućiti Pekingu da zaobiđe uske prolaze u Južnom kineskom moru, a Pakistanski koridor i luke u Šri Lanki omogućuju upravo to Kini.

Drugi motiv za inicijativu je taj što je rast kineske ekonomije doveo do ogromnog dispariteta unutar same Kine. Neravnomjerno bogatstvo je posebno vidljivo između ruralnog zapada i metropolitske istočne obale, gdje razlike nisu samo ekonomski. Nedostatak bogatstva utiče na životni standard, životni vijek i demografiju. Svi ovi ekonomski i socijalni problem, idu u korist kozmopolitske obale dok zatvorena unutrašnjost kaska za obalom. Ukoliko Kina želi da zadrži dugoročnu stabilnost, mora ublažiti disparitet između dvije teritorije, tako što će unutrašnjem dijelu teritorije omogućiti pristup stranim tržištima. Međutim, to je dug i kompleksan proces, koji Pekingu omogučava početak jačanje unutrašnjosti zemlje.

8.2 Izvori finansiranja incijative

Kako bi se ova inicijativa finansirala i regulisao ogromni tok novca, kineska vlada je osnovala dvije nove finansijske institucije, Azijsku Infrastrukturnu Investicionu Banku i Fond Put svile. Azijska Infrastrukturna Investiciona Banka je multilateralna banka sa inicijalnim kapitalom od \$100 milijardi dolara i osnovna je sa ciljem da pozajmljuje novac za ekonomski projekte. Struktura same banke je jako slična MMF-u i Svjetskoj banci. Druga institucija Fond Put svile, raspolaže sa inicijalnim kapitalom od \$40 milijardi dolara i nalazi se unutar nadležnosti Kineske centralne banke (Lo, 2020). Njena namjena je ulaganje u projekte, za razliku od banke koja nudi pozajmice. Ipak najveći finansijski sponzori inicijative su Kineska razvojna banka i Kineska banka za uvoz-izvoz. Kineska razvojna banka je kroz nekoliko godina obećala \$890 milijardi dolara (Lo, 2020).

Dodatna sredstva su planirana iz kineskih deviznih rezervi i „Suverenog Fonda Bogatstva“ koji posjeduje \$3.7 triliona dolara. Većina sredstava za projekte Pojasa i puta dolazi iz Kine u obliku pozajmica. Kineska vlada je 2016. godine za takve projekte dodijelila više od \$900 milijardi američkih dolara putem organa poput Azijske banke za infrastrukturne investicije, Fonda Puta svile i Kineske razvojne banke (Lo, 2020). Iako ne postoji zvanične brojke koliko je zapravo uloženo, procjene se kreću od milijardi do triliona američkih dolara. Iako veći dio finansiranja dolazi od države, kineske firme u privatnom i javnom vlasništvu mogu biti uključene u razvoj projekata. Mnoge najveće svjetske ekonomije, uključujući SAD, Japan i Indiju, nisu uključene u inicijativu. SAD su čak otišle toliko daleko da su odvratile države od učešća. Iako su evropske zemlje

nagovijestile spremnost da se pridruže programu, Francuska i Njemačka su iznijele stav da Peking prvo mora više otvoriti vlastito tržište za stranu konkureniju (Lo, 2020).

8.3 Kritika na inicijativu

Pojas i put je privukao veliki broj kritika kineskih trgovinskih partnera na širok spektar pitanja koji se odnose na nedostatak transparentnosti, navode o korupciji, utjecaja na životnu sredinu te postupanja sa radnicima. Washington i drugi su incijativu označili kao dužničku zamku i optužili Peking da iskorištava siromašne države kako bi pojačao svoj globalni utjecaj (Lo, 2020). Brojne kineske investicije u zemljama u razvoju pokrenule su pitanja o održivosti i mogu li takvi projekti ikada generirati dovoljno novca za pokrivanje svojih troškova.

Kritika navodi da je sama incijativa oblik neokolonijalizma. Neke zapadne vlade optužile su incijativu za neokolonijalnu zbog, kako tvrde, kineske prakse Diplomatijske dužničke-zamke¹ za financiranje infrastrukturnih projekata inicijative (ISS Today, 2018).

Kina tvrdi da je inicijativa osigurala tržišta za robe, poboljšala cijene resursa i time smanjila nejednakosti u razmjeni, poboljšala infrastrukturu, stvorila radna mjesta, potaknula industrijalizaciju i proširila transfer tehnologije, čime je imala koristi od zemalja domaćina (Blanchard, 2018). Međutim, studije ekonomskih stručnjaka o kineskoj praksi otkrile su da obrasci kreditiranja kineskih banaka namjerno zarobljavaju vlade da steknu strateške mogućnosti za Kinu. Prema Chellaneyu, ovo je "očito dio kineske geostrateške vizije" (Akpaninyie, 2019). Kada zadužene države ne uspiju servisirati svoje zajmove, na njih se vrši pritisak da podrže kineske geostrateške interese.

¹ Diplomacija dužnička-zamka je teorija koja opisuje moćnu zemlju ili instituciju koja posuđuje i koja želi opteretiti ogromnim dugom državu koja se zadužuje, kako bi povećala svoju prednost nad njom (Chellaney, 2017).

IX Završno poglavlje

Nakon teorijskog istraživanja geopolitičkih odnosa i strategija između Narodne Republike Kine i Sjedinjenih Američkih Država, slijedi odgovaranje na postavljene hipoteze te zaključna razmatranja rada.

9.1 Provjera generalne i pomoćnih hipoteza

Nakon teorijskog istraživanja potrebno je provjeriti te odgovoriti na generalnu i pomoćne hipoteze.

Generalna hipoteza je glasila: „Uprkos rastu moći, Narodna Republika Kina neće zamijeniti Sjedinjene Američke Države kao vodeću globalnu silu“. Teorijskim istraživanjem koje sam proveo te predstavio osnovne motive, strategije, kapacitete i ograničenja Narodne Republike Kine i Sjedinjenih Američkih Država, generalna hipoteza je potvrđena. Iz navedenih razloga u ovom radu, američka svjetska hegemonija kao i hegemonija u Aziji će ostati dominantna, čak i ako, ekonomski kapacitet Narodne Republike Kine nadmaši SAD. Američka hegemonija je zasnovana na širem spektru i na čvršćim temeljima, odnosno kombinaciji vojne superiornosti, ekonomске moći kao i meke moći.

Dugoročnost saveza sa zemljama koje okružuju Kinu omogućit će američku hegemoniju i primat i u narednim desetljećima.

Pomoćne hipoteze

1) SAD imaju najjaču projekciju moći u svijetu; Sjedinjene Američke Države bez preanca imaju najjaču sposobnost da rasporede i održe vojne snage izvan vlastitog teritorija. Najveća konvencionalna vojna prednost SAD je njena flota od 10 nosača aviona. SAD također ima daleko najviše aviona u bilo kojoj zemlji, vrhunsku tehnologiju poput novog šinskog oružja mornarice, veliku i dobro obučenu ljudsku silu te najveći nuklearni arsenal na svijetu. Savremena projekcija moći često koristi visokotehnološke komunikacije i informacionu tehnologiju kako bi povećala komandu i kontrolu između borbenih snaga i njihovog često udaljenog vojnog štaba. Uzimajući to u obzir, nepotrebno je naglasiti da upravo SAD ima najrazvijeniju vojnu, informacionu i komunikacijsku tehnologiju kao i vojnu logistiku, čime je prva pomoćna hipoteza potvrđena.

2) Ekonomска моћ nije dovoljna за potpunu globalnu dominaciju; Kineska ekonomска dominacija je stvorila novu dimenziju širenja kineske geopolitičke moći, naročito u strateški bitnom području Centralne Azije. Slabljenje američke hegemonije u ovom prostoru omogućuje Kini da kroz ekonomске projekte, prvenstveno inicijative „Pojas i put“, proširi svoj uticaj u regionu odnosno da tradicionalni američki saveznici kao Pakistan postanu ekonomski zavisni od kineskih infrastrukturnih projekata. Kineska prednost nije u vojnom uticaju, već u ekonomskom. Oni imaju radnu snagu da u bilo kojem dijelu svijeta ekonomski rade stvari jeftinije. Međutim, kao što je i u ovoj tezi već elaborirano, sama ekonomска moć nije dovoljna za globalnu domanciju. Globalna dominacije se sastoji od niza kombinovanih faktora, poput vojne moći, ekonomske moći, kulturološke moći, pravednog političkog sistema, projekcije moći te snažne mreže globalnih saveznika. Narodna Republika Kina još uvijek ne raspolaže sa tom vrstom dominacije. Uzimajući sve navedeno u obzir, može se zaključiti kako je i druga pomoćna hipoteza potvrđena.

9.2 Zaključak

Rastuća moć Narodne Republike Kine je izazvala veliki uticaj na globalnu politiku. Kina dominira zemljama širom svijeta, a posebno zemljama u Aziji i na Pacifiku, bilo kao partner ili kao diplomatska velesila. Kineska ambicija da se uzdigne na mjesto broj jedan na globalnoj sceni može predstavljati izgled novog svjetskog poretku. Trenutna pozicija Kine i njene dugogodišnje strategije dale su zemlji mogućnost da vrši globalni uticaj u skladu s vlastitim nacionalnim interesom. Transformacija Narodne Republike Kine u ekonomsku i vojnu silu tokom prethodnih decenija komunistička partija NRK-a vidi kao nacionalističko osnaživanje nakon prethodnog stoljeća „opresije“, što je predsjednik Xi Jinping naglasio na 100. godišnjici osnivanja komunističke partije. Međutim, kineske ambicije su dosta šire od ekonomskog pariteta i preticanja vodeće svjetske sile SAD-a. Neriješena pitanja u Južno kineskom moru kao i politički status Republike Kine (Tajvana) ostaju tačka sukoba ovih geopolitičih polova. Inicijativa „Pojas i put“ koja uključuje „Put svile“ i „Pomorski put“, glavni su alati koji mogu dovesti Kinu do statusa najpoželjnijeg trgovinskog partnera. Međutim, ni ovu inicijativu ne treba posmatrati samo sa ekonomskog aspekta, jer je više nego očigledno da inicijativa ima za cilj i da u određenoj mjeri uključene zemlje partnere podčini nacionalnom interesu Kine, čime Kina stiče snažan geopolitički uticaj na globalnom nivou.

Trenutni i potencijalni budući rast Kine dolazi s nekoliko izazova poput raširenog onečišćenja prirode, rastuće nejednakosti prihoda unutar zemlje, nepotpuni prijelaz na slobodnu tržišnu ekonomiju te nejednakog ekonomskog rasta. Pored toga, postoji nekoliko ključnih razlika u mišljenima i politikama između Kine i trenutne svjetske sile broj jedan, Sjedinjenih Američkih Država kao što su: Pitanje statusa Tajvana; Pokušajima SAD-a da utiče na promjenu političkog sistema Kine; Protivljenje Kine na jak geopolitički položaj koji SAD ima na kineskoj preriferiji; te protivljenje načinu na koji SAD vodi svjetske geopolitičke odnose (Yew, 2013). Uprkos tome Kina ima limite koje će teško prevazići kako bi postala najdominantinja sila u kapacitetima u kojima je trenutno to SAD. Jedni od razloga su izazovi kulture, jezika te nemogućnost privlačenja i integrisanja talenata iz drugih zemalja u kinesko društvo. Čak i kad bi Kina bila otvorena za nadarene migrante poput SAD-a, nemoguće bi se bilo integrisati u društvo bez poznavanja izuzetno teškog kineskog jezika (Yew, 2013). Neizbjegljivo je da će Kina sustići SAD u BDP-u, ali kineska kreativnost vjerovatno se nikada neće podudariti s američkom, jer kineska kultura ne dopušta slobodnu razmjenu i nadmetanje ideja. Nadalje, probleme za Kinu predstavljaju i veličina zemlje, loša infrastruktura, slabe institucije, neefikasni sistemi koji su uspostavljeni po uzoru se na Sovjetski savez. Kina se suočava s ogromnim ekonomskim problemima, razlikama u prihodima između bogatih obalnih gradova i unutrašnjih provincija te u prihodima unutar primorskih gradova. To potencijalno može dovesti do ozbiljnog nezadovoljstva i građanskog nemira. Kina mora pratiti i ostatak svijeta, jer bez resursa poput nafte i nikla, rast će biti zaustavljen. Kina ima više prepreka koje treba prevladati nego što većina promatrača prepoznaje. Glavni među njima su njihovi problemi upravljanja: odsutnost vladavine zakona, koja je u današnjoj Kini bliža vladavini cara; ogromna zemlja u kojoj „mali carevi“ na ogromnom prostranstvu vrše veliki lokalni utjecaj; kulturne navike koje ograničavaju maštu i kreativnost; jezik koji je strancima izuzetno teško naučiti dovoljno da prigrli Kinu i prihvati je njeni društvo; i ozbiljna ograničenja u pogledu sposobnosti da privuče i asimilira talente iz drugih društva u svijetu (Yew, 2013). Kina zasigurno neće stići američku razinu vojnih sposobnosti u bliskoj budućnosti, ali Peking razvija asimetrična sredstva za odvraćanje od vojne moći. Pekingu je jasno da njihov rast ovisi o uvozu, uključujući energiju, sirovine i hranu. Kini su također potrebne otvorene morske linije, što se posebno odnosi na ovisnost o Malajskom prolazu. Kinezi su izračunali da im je potrebno od trideset do četrdeset godina mira za nadoknadivanje, izgradnju vlastitog sistema, te promijenu iz komunističkog sistema u neku vrstu

hibridnog otvorenog tržišta. Sa kineskim rastućim ekonomskim utjecajem će se biti veoma teško izboriti. Kineski naglasak je na širenju utjecaja kroz ekonomiju.

U geopolitičkom smislu Kina je više preokupirana sa korištenjem diplomatije u svojoj vanjskoj politici, a ne na vojnoj moći. Sa druge strane, uprkos znakovima o padu američke moći u svijetu, svojim dugom i deficitima, SAD neće biti degradirana sa statusa svjetske sile broj jedan (Yew, 2013). Opadajuća moć SAD-a jeste razlog za zabrinutost u smislu agresivne ekspanzije Narodne Republike Kine, ali vojna moć SAD-a i dalje predstavlja kritičan izazov bilo kakvoj agresivnoj ekspanziji Narodne Republike Kine. Historijski gledano, Sjedinjene Američke Države su pokazale veliki kapacitet za obnovu i ozdravljenje (Yew, 2013). SAD je vojno najsnažnija i ekonomski najdinamičnija zemlja na svijetu. To je motor globalnog rasta kroz svoju inovaciju, produktivnost i potrošnju. Danas i u narednih nekoliko decenija SAD je sila koja će postavljati pravila igre (Yew, 2013). Nijedno veliko pitanje koje se tiče međunarodnog mira i stabilnosti ne može se riješiti bez američkog liderstva, a nijedna zemlja ili grupa zemalja još uvijek ne može zamijeniti SAD kao dominantnu globalnu silu. I u narednim decenijama SAD će ostati najpoduzetnija inovativna ekonomija zbog svoje vodeće tehnologije, kako u civilnim tako i u vojnim poljima.

Kako bi ostala najdominantnija svjetska sila, SAD će morati uozbiljiti svoj odnos prema Pacifiku i Centralnoj Aziji, jer 21. stoljeće nosi takmičenje za nadmoć na Pacifiku, jer je upravo to regija gdje će svjetski rast biti najveći i odakle će dolaziti većina ekonomskih snaga svijeta. Američki nacionalni interes zahtijeva da SAD ostane dominantna sila na Pacifiku, jer ako SAD ne zadrži svoju dominaciju na Pacifiku, neće moći ostati svjetski lider. SAD pored očigledne prednosti u vojnoj tehnici i tehnologiji posjeduje i mnogo bolji geostrateški položaj i prostor na Pacifiku. Japan, Južna Koreja i Tajvan su veoma snažni saveznici koje SAD imaju u neposrednoj blizini granica Kine. Da sumiramo, globalna dominacija i status najdominantnije geopolitičke sile se sastoji od niza kombinovanih faktora, poput vojne moći, ekonomskе moći, kulturološke moći, pravednog političkog sistema, projekcije moći te snažne mreže globalnih saveznika. Narodna Republika Kina još uvijek ne raspolaže sa tom vrstom dominacije, te samim tim nije u mogućnosti da pretekne Sjedinjene Američke Države, čime SAD ostaje na tronu svjetske dominacije.

Literatura

- Agnew, J., "Disputing the Nature of the International in Political Geography. The Hettner Lecture in Human Geography," *Geographische Zeitschrift*, 89, 1:1–16, 2001.
- Akpaninyie, M., 2019. *China's 'Debt Diplomacy' Is a Misnomer. Call It 'Crony Diplomacy.'*. [online] Thediplomat.com. Available at: <<https://thediplomat.com/2019/03/chinas-debt-diplomacy-is-a-misnomer-call-it-crony-diplomacy/>> [Accessed 2 May 2021].
- Arase, D. 2016, *China's Rise and Changing Order in East Asia*. New York: Palgrave Macmillan
- Badie, B., Berg-Schlosser, D., & Morlino, L. 2011. *International Encyclopedia of Political Science*. Washington DC: SAGE Publications, Inc.
- Baker, R., 2021. *China's Evolving Taiwan Policy: Disrupt, Isolate and Constrain*. [online] Stratfor. Available at: <<https://worldview.stratfor.com/article/chinas-evolving-taiwan-policy-disrupt-isolate-and-constrain>> [Accessed 21 May 2021].
- Barack Obama: "Presidential Debate in Boca Raton, Florida," October 22, 2012. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=102344>
- Barack Obama: "Remarks in Hanoi, Vietnam," May 24, 2016. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=117720>.
- Barack Obama: "Remarks to the Parliament in Canberra," November 17, 2011. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=97064>
- Barack Obama: "The President's News Conference With President Hu Jintao of China," January 19, 2011. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*.
- Blanchard, J., 2018. *Revisiting the Resurrected Debate About Chinese Neocolonialism*. [online] Thediplomat.com. Available at: <<https://thediplomat.com/2018/02/revisiting-the-resurrected-debate-about-chinese-neocolonialism/>> [Accessed 2 March 2021].
- Brzezinski, Z., 1986. *Game plan*. Boston: The Atlantic Monthly Press.
- Chellaney, B., 2017. *China's Debt-Trap Diplomacy / by Brahma Chellaney - Project Syndicate*. [online] Project Syndicate. Available at: <<https://www.project-syndicate.org/commentary/china-one-belt-one-road-loans-debt-by-brahma-chellaney-2017-01?barrier=accesspaylog>> [Accessed 2 February 2021].
- Daily Maverick. 2018. *ISS Today: Lessons from Sri Lanka on China's 'debt-trap diplomacy'*. [online] Available at: <<https://www.dailymaverick.co.za/article/2018-02-21-iss-today-lessons-from-sri-lanka-on-chinas-debt-trap-diplomacy/>> [Accessed 2 January 2021].
- Dalby, Simon & Ó Tuathail, Gearóid. 1998. *Rethinking geopolitics*. London: Routledge.
- Deiniol Jones, *Cosmopolitan Mediation?: Conflict Resolution and the Oslo Accords*, Manchester University Press, 1999, p. 43.

Dunne, T., & Schmidt, B. C. 2011. Realism. in J. Baylis, S. Smith, & P. Owens, *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations Fifth Edition* (pg. 84-100). New York: Oxford University Press.

Dunne, T., Kurki, M., & Smith, S. 2007. *International Relations Theories: Discipline and Diversity*. New York: Oxford University Press.

Ebrd.com. 2021. *Belt and Road Initiative (BRI)*. [online] Available at: <<https://www.ebrd.com/what-we-do/belt-and-road/overview.html>> [Accessed 2 June 2021].

Edward., Luttwak (1999). *Turbo-capitalism : winners and losers in the global economy* (1st U.S. ed.). New York: HarperCollinsPublishers. ISBN 978-0060193300.

Embassy of the People's Republic of China in the United States of America. 2012. *Full text of Hu Jintao's report at 18th Party Congress*. Embassy of the People's Republic of China in the United States of America: <http://www.chinaembassy.org/eng/zt/18th CPC National Congress Eng/t992917.html>

Ezez. 2020. "Comparison Results (United States vs China)". *Globalfirepower.com*. <https://www.globalfirepower.com/countries-comparisondetail.asp?form=form&country1=united-states-of-america&country2=china&Submit=COMPARE>.

Gao, Z., & Jia, B. B. 2013. The Nine-Dash Line in the South China Sea: History, Status, and Implications. *The American Journal of International Law*, Vol. 107, No. 1, 98-124.

George W. Bush: "Remarks and a Question-and-Answer Session With the American Society of Newspaper Editors," April 5, 2001. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=45678>.

Glaser, B. S. 2012. *Armed Clash in the South China Sea*. Council on Foreign Relations: <http://www.cfr.org/asia-and-pacific/armed-clash-south-china-sea/p27883>

Gomez, E., 2017. *US Withdrawal from TPP: Geopolitical and Geoeconomic Gift for China?*. [online] Cato Institute. Available at: <<https://www.cato.org/commentary/us-withdrawal-tpp-geopolitical-geoeconomic-gift-china>> [Accessed 27 April 2020].

Governor George W. Bush, "A Distinctly American Internationalism," Ronald Reagan
Herz, J. H. 1950. Idealist Internationalism and the Security Dilemma. *World Politics*, Vol. 2, No. 2, 157-180.

Huang, D. W. 2016. *Asia Pacific Countries and the US Rebalancing Strategy*. New York: Palgrave Macmillan.

ICG Asia Report N°54, 6 June 2003

Jae-hyung, L. 2003. *China and the Asia-Pacific Region: Geostrategic Relations and a Naval Dimension*. Lincoln: iUniverse.

Jeffrey Goldberg, "The Obama Doctrine", *The Atlantic* (<http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/>, April 24 2020).

Jencks, H., 2011. China, the United States and 21st-Century Sea Power: Defining a Maritime Security Partnership. Naval Institute Press,. ISBN 978-1-59114-243-0. *The China Quarterly*, 208, pp.1034-1036.

Jepson, V. 2012 *The Differences Between Classical Realism and Neo Realism*. E-International Relations: <http://www.e-ir.info/2012/01/24/the-differences-between-classical-realism-and-neo-realism/>

Jiadong, Z., & Xin, Z. 2012. *The Role of Nontraditional Security in China-US Relations: common ground or contradictory arena?* Journal of Contemporary China, Vol.21(76), 623-636.

John Agnew (2010) Emerging China and Critical Geopolitics: Between World Politics and Chinese Particularity, Eurasian Geography and Economics, 51:5, 569-582, DOI: [10.2747/1539-7216.51.5.569](https://doi.org/10.2747/1539-7216.51.5.569)

Journal of Jiamusi Institute of education, vol.10, pp.37,
Kapila, Subhash. 2008. "China's Escalating Military Power: Global and Regional Impact". *South Asia Analysis Group* 1 (1).

Kaplan, R. D. 2011. *The South China Sea is the Future of Conflict*. Foreign Policy: <http://foreignpolicy.com/2011/08/15/the-south-china-sea-is-the-future-of-conflict/>

Korab-Karpowicz, W. J. 2013. *Political Realism in International Relations*. Stanford Encyclopedia of Philosophy: <https://plato.stanford.edu/entries/realism-intl-relations/>

Li Sing and Wang Changsing, "Strategiya Energeticheskoi Bezopasnosti Kitaya v Zentral'noi Azii" ("China's Energy Security Strategy in Central Asia"), *Sravnitel'naya Politika*, Vol. 2, No. 12, 2013.

Liyan Hu and Ter-Shing Cheng, "China's Energy Security and Geo-Economic Interests in Central Asia," *Central European Journal of International and Security Studies*, Vol. 2, Issue 2, 2008, p. 52.

Lo, K., 2020. *What is China's Belt and Road Initiative all about?*. [online] South China Morning Post. Available at: <<https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3113231/what-chinas-belt-and-road-initiative-all-about>> [Accessed 2 June 2021].

Luttwak, Edward N. (1990). "From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce". *The National Interest* (20): 17–23. [JSTOR 42894676](#).

Maizland, L., 2021. *Why China-Taiwan Relations Are So Tense*. [online] Council on Foreign Relations. Available at: <<https://www.cfr.org/backgrounder/china-taiwan-relations-tension-us-policy>> [Accessed 19 May 2021].

Mearsheimer, J. J. 2014. *Can China Rise Peacefully?* The National Interest: <http://nationalinterest.org/commentary/can-china-rise-peacefully-10204>

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. 2017 *China's Policies on Asia-Pacific Security Cooperation*. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China: http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1429771.html

Morgenthau, H. J. 1978. *Politics among nations: the struggle for power and peace, Fifth Edition, Revised*. New York: Knopf.

Muzalevsky, R., 2015. *China's Rise And Reconfiguration Of Central Asia's Geopolitics*. Independently Published.

Pan Guang, "China and Central Asia: Charting a New Course for Regional Cooperation," *China Brief*, Vol. 7, Issue 3, February 7, 2007.

Parag Khanna, *The Second World: Empires and Influence in the New Global Order*, New York: Random House, 2008, p. 87.

Petsinger, Marianne (July 23, 2020). "What is Geoeconomics?" (PDF). *Chatham House*. Archived from the original on July 23, 2020. Retrieved July 23, 2020.

Phillips, N., 2019. *U.S.-China Trade War: Smart Geopolitics / National Review*. [online] Nationalreview.com. Available at: <<https://www.nationalreview.com/2019/09/us-china-trade-war-smart-geopolitics/>> [Accessed 14 July 2020].

Presidential Candidates Debates: "Presidential Debate at the University of Mississippi in Oxford," September 26, 2008. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=78691>.

Presidential Library, Simi Valley, California, November 19, 1999', *Mount Holyoke*.

Sarah Lain, "China's Strategic Presence in Central Asia," *IHS Jane's*, August 2014.

Stephen Blank 2015."China's Silk Roads and Their Challenges," *Central Asia-Caucasus Analyst*

Swanson, A., 2019. *As Trump Escalates Trade War, U.S. And China Move Further Apart With No End In Sight.* [online] Nytimes.com. Available at: <<https://www.nytimes.com/2019/09/01/world/asia/trump-trade-war-china.html>> [Accessed 14 July 2020].

Tan, S. S., & Kemburi, K. 2014 Introduction to the Special Issue - China-US Relations and Regional Order in the Era of Rebalancing: Asia-Pacific Perspectives. *Issues & Studies*, Vol.50(3), 1-17.

Toal, Gerard; Dalby, Simon & Routledge, Paul. 2006. *The geopolitics reader*. London: Routledge.

Truong, T.-D., & Knio, K. 2016. *The South China Sea and Asian Regionalism: A Critical Realist Perspective*. Switzerland: Springer.

U.S. Department of State. 1978. Straight Baselines: People's Republic of China. *Limits in the Seas*, No. 43, 1-9.

U.S. Department of Defense. 2015. *Asia-Pacific Maritime Security Strategy: Achieving U.S. National Security Objectives in a Changing Environment* . U.S. Department of Defense: <https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/NDAA%20AP%20Maritime%20Security%20Strategy-08142015-1300-FINALFORMAT.PDF>

UN Oceans & Law of the Sea. 1992 *Law on the Territorial Sea and the Contiguous Zone of the People's Republic of China*. United Nations:
http://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/CHN_1992_Law.pdf

UN Oceans & Law of the Sea. 2009. *CML/17/2009*. United Nations:
http://www.un.org/depts/los/clcs_new/submissions_files/mysvnm33_09/chn_2009re_mys_vnm_e.pdf

UN Oceans & Law of the Sea. 2011. *CML/8/2011*. United Nations:
http://www.un.org/depts/los/clcs_new/submissions_files/mysvnm33_09/chn_2011_re_phl_e.pdf

United Nations. 2005. *Build Towards a Harmonious World of Lasting Peace and Common Prosperity: Statement by H.E. Hu Jintao President of the People's Republic of China At the United Nations Summit*. United Nations:
<http://www.un.org/webcast/summit2005/statements15/china050915eng.pdf>

Waltz, K. N. 1979. *Theory of International Politics*. Long Grove, Illinois: Waveland Press, Inc.

Wang, G., & Zheng, Y. 2013. *China : Development and Governance*. Singapore: World Scientific Publishing Company.

Wasserman, B. 1959. The Scientific Pretensions of Professor Morgenthau's Theory of Power Politics. *Australian Outlook Vol.13*, 55-70.

Whither China: From Membership to Responsibility? Robert B. Zoellick, Deputy Secretary of State Remarks to National Committee on U.S.-China Relations New York City September 21, 2005
Hilary Clinton, 'America's Pacific Century', *Foreign Policy*

Yan, X. 2010. The Instability of China-US Relations. *The Chinese Journal of International Politics, Vol. 3(3)*, 263-292.

Yann Picard, D., 2021. *Geostrategy : definition of Geostrategy and synonyms of Geostrategy (English)*. [online] Dictionary.sensagent.com. Available at: <http://dictionary.sensagent.com/Geostrategy/en-en/> [Accessed 22 April 2021].

Yuri Chernogaev, "Orizhie 'made in China','" *Ankhor.uz*, February 3, 2015.

Zhen Zhao. "New Silk Road' Strategy in the United States".

Zhen Zhao. "'New Silk Road' Strategy in the United States". Journal of Jiamusi Institute of education, vol.10, pp.37, 2012. (in Chinese)

Zhou Huasheng 2006. "China's Central Asia Policy," Charles Hawkings and Robert Love, eds., *The New Great Game: Chinese Views in Central Asia*, Fort Leavenworth, KS: Foreign Military Studies Office, p. 21.